

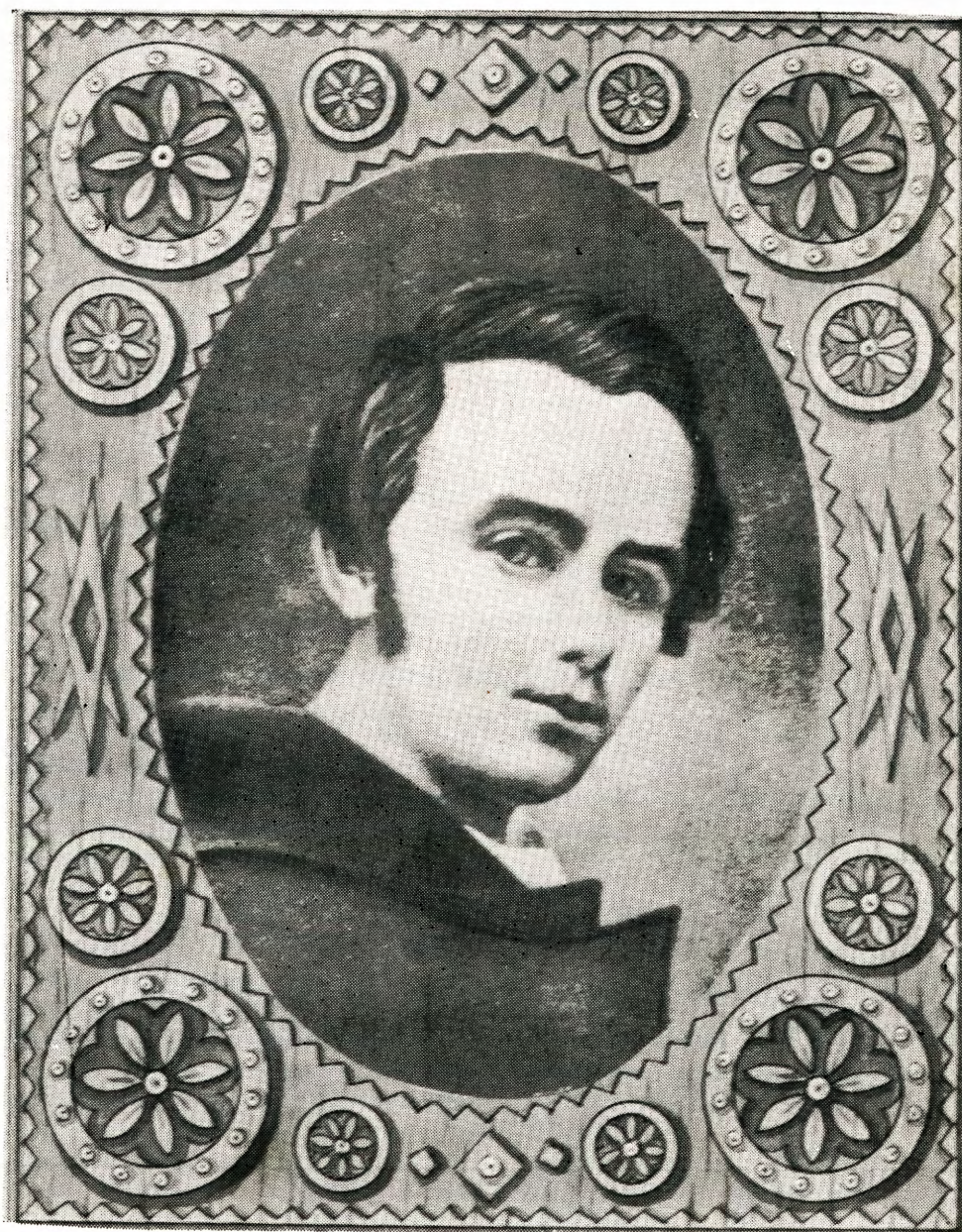
ОВИД

Н О Р І Z О N

№ 1 (132)

СІЧЕНЬ-БЕРЕЗЕНЬ 1965 JANUARY-MARCH

VOL. XVI

УВАГА!

УВАГА!

УВАГА!

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

САМОПОМІЧ

В ЧІКАГО

ВИПЛАЧУЄ 4¼ ДИВІДЕНДИ 30 ЧЕРВНЯ І 31 ГРУДНЯ

- 1) Приймаємо вклади;
- 2) Даємо позики на купно авт, меблів і домашнього устаткування, на ремонт і направу домів.
- 3) Даємо моргеджі на будову домів (констракшен лон) як теж на купно домів.
- 4) Даємо кредити на купно і розбудову підприємств. Усі позики видаються на найбільш догідних сплатах. Крім того, наші позики мають забезпечення до висоти 10.000.00 доларів, на випадок смерти довжника або його тривалої непрацездібности.

**СТАВАЙТЕ ЧЛЕНАМИ КРЕДИТОВОЇ КООПЕРАТИВИ
“САМОПОМІЧ”**

що завжди послужить Вам всякою фінансовою допомогою, порадою а теж дає повну гарантію безпеки Ваших ощадностей.

ПИШІТЬ АБО ТЕЛЕФОНУЙТЕ НА АДРЕСУ:

*Федеральна Кредитова Кооператива “САМОПОМІЧ”,
2351 В. Чікаго Аве., Чікаго 22, Тел. ГУмболдт 9-0520.*

Гаслова Енциклопедія Українознавства

(Стан праць та зміни умов передплати)

Починаючи видавати гаслову частину Енциклопедії Українознавства (ЕУ-2), редакція плянувала вмістити весь матеріал в 4-ох томах і відповідно до цього була скалькульована (в 1953 році) передплата в різних родах оправи. Під час праць над редагуванням ЕУ-2 виявилось скоро, що число томів мусить бути збільшене, як з уваги на об'єм матеріалів, вміщуваних в поточних томах (чимало людей нарікає, що поодинокі гасла дуже „стиснуті”), так і з уваги на випуск в Україні т. зв. УРЕ („Українська Радянська Енциклопедія”), що її поява була, бодай в деякій мірі, „спровокована” виданням ЕУ на еміграції.

Сама поява УРЕ мусіла вплинути на поширення змісту ЕУ-2, бо стало необхідним ще докладніше висвітлити події і факти, які промовчує або фальшує УРЕ, зокрема з часів наших Визвольних Змагань, історії українських Церков, дій нашої еміграції тощо. Було очевидним, що число томів ЕУ-2 мусить бути збільшене.

Остаточнo Відділ Наукового Товариства ім. Шевченка в Європі та Редакція ЕУ в Сарселі вирішили, що для завершення ЕУ-2 об'єм цілості мусить бути **збільшений з 4-ох до 8-ох томів**. Четвертий том, який обіймає гасла на літери К (від гасла Крушельницький Іван), Л і М, буде готовий з початком 1965 р.; він завершує перший етап праць на ЕУ-2. Стоїмо на порозі другого етапу — чергові 4 томи ЕУ-2 чекають ще своєї реалізації.

Збільшення об'єму ЕУ-2 вимагає зміни умов передплати, чи власне встановлення дальшої передплати на останні 4 томи. Хоч ціни у видавничій галузі та редакційні витрати тепер значно вищі порівняно з часом, коли починалось видавання ЕУ-2, додаткову передплату встановлено в дотеперішній висоті (50 або 60 дол. залежно від роду оправи за 4 томи), однак під умовою, що ця додаткова передплата буде **повністю вплачена в першому півріччі 1965 року**; передплата, сплачувана ратами поза день 1-го липня 1965 р., буде підвищена на 20 відсотків, які тільки частково рівноважать підвишку цін.

В неперіодичному бюлетені НТШ в Європі п. н. „Вісті із Сарселю” чис. 3 з датою грудень 1964 р. проголошено м. і. такі інформації в справі **умов передплати**, які обов'язуватимуть від 1-го січня 1965 року.

1. **Четвертий том ЕУ-2** дістануть тільки ті передплатники, які повністю вирівняють або вже вирівняли передплату за перші чотири томи. В першій половині 1965 року дістануть всі

передплатники, які заборгували, повідомлення про розміри їхнього боргу.

2. **Дотеперішні передплатники** можуть забезпечити собі одержування дальших чотирьох томів (5 — 8) —

а) **або**, вплачуючи не пізніше як до 1 липня 1965 р. повністю ще раз дотеперішню передплату, тобто за ЕУ-2 в полотняній оправі дол. 50, а в півшкіряній оправі дол. 60.

б) **або**, доплачуючи довільними ратами за ЕУ-2 в полотняній оправі дол. 60, а в півшкіряній оправі дол. 72, але вплати мусять бути розложені так, щоб до появи кожного наступного тому було внесено принаймні 25% доплати, тобто 15 дол. за полотно, а 18 дол. за півшкіру.

3. **Нові передплатники** можуть скористати з умов для дотеперішніх передплатників, поданих під 2, тільки в часі від 1-го січня до 1-го липня 1965 року, а тоді вони —

а) **або** вплачують повністю передплату за за ЕУ-2 в полотняній оправі дол. 100, а в півшкіряній оправі дол. 120,

б) **або** вплачують повністю тільки дотеперішню передплату за перші чотири томи, тобто дол. 50 за полотно, а дол. 60 за півшкіру, а доплату за наступні томи (5-8) вплачуватимуть як під 2б).

В обох випадках вони одержуватимуть автоматично перші 4 томи.

4. **Від 1-го липня 1965 р.** передплата ЕУ-2 у 8-ох томах становитиме дол. 120 за примірники, оправлені в полотно, або дол. 144 за примірники, оправлені в півшкіру.

Цю передплату можна вносити добровільними ратами, але висилка перших 4-ох томів буде реалізована щойно тоді, коли буде вплачено половину повищої суми, тобто дол. 60 за полотно, а дол. 72 за півшкіру; дальші томи висилатимуться тільки тоді, коли за них буде вплачена належна сума за кожний том, тобто 15 дол. за том в полотні, а 18 дол. за том у півшкірі.

Те саме стосується до нових передплатників в часі від 1-го січня до 1-го липня 1965 р., які не скористають з умов, поданих під 3.

5. **Повищі постанови** обов'язують з днем 1-го січня 1965 р. і всі до цього часу — будьким і будь-де —вміщувати умови передплати ЕУ-2 втрачають свою силу.

Володимир Савчак, представник ЕУ на ЗДА*)

*) Диви ще окреме оголошення на наступній сторінці.

КНИГА, НЕОБХІДНА В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

Видає:

НАУКОВЕ ТОВАРИСТВО ІМ. Т. ШЕВЧЕНКА

НАЙКРАЩІЙ ПОДАРУНОК ПРИ КОЖНІЙ НАГОДІ!

ДРУГА ГАСЛОВА ЧАСТИНА ЕУ-2

Нові передплатники	до 30. 6. 65	від 1. 7. 65
Всім томів (1-8) — полотно	100.00 дол.	120.00 дол.
Всім томів (1-8) — півшкіра	120.00 дол.	142.00 дол.
Дотеперішні передплатники		
За додаткові чотири томи (5-8) — полотно	50.00 дол.	60.00 дол.
За додаткові чотири томи (5-8) — півшкіра	60.00 дол.	72.00 дол.

Продає :

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА В ЧІКАГО

на догідні сплати по дол. 5.00 місячно

На бажання висилаємо проспекти

Замовлення слати на адресу :

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Ave. Chicago 22, Ill. USA

З нагоди відзначення 50-их Лисенківських роковин, Видавництво ІКАР видало у фірмі RCA Victor платівку скрипкової та фортепіянової музики Миколи Лисенка, що її нагнали світової слави мистці-віртуози: Франсуа Д'Альберт (скрипка) та Катерина Заврер-Смит (фортепіан). Ця платівка під назвою НЕВМИРУЩА МУЗИКА МИКОЛИ ЛИСЕНКА належить до першоякісних щодо мистецького й технічного виконання видань.

Ціна 4.95 дол.

Замовлення і гроші слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2226 WEST CHICAGO AVE.
CHICAGO, ILL. 60622, — U.S.A.

ОВИД

H O R I Z O N

Vol. XVI № 1 January-March 1965

EDITOR

Mykola Denysiuk

PUBLISHER

Mykola Denysiuk Publishing Co.
2226 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, USA.
Tel.: EVerglade 4-3868

REPRESENTATIVES:

South America:

Mychajlo Danylyshyn
c. Mozart 614
Buenos Aires, Rep. Argentina.

Australia

Fokshan Library & Book supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England

Ukrainian Booksellers
49. Linden Gardens
London W. 2.

Belgium

Ihnat Stachij
Esneux en Liege

Second-class mail privileges
authorized at Chicago, Illinois

Authorized as Second-class mail,
Post Office Dept., Ottawa

Composition & printing by
Mykola Denysiuk Printing Co.
2226 W. Chicago Avenue
Chicago 22, Illinois — USA.

All rights reserved under Inter-
national and Pan-American
Copyright Conventions

Subscription \$4.00 yearly
\$1.00 per Copy

Видає й редагує

Микола Денісюк

Мовний редактор —

Роман Завадович

Надісланих рукописів редакція не повертає, як теж не веде листування з приводу невикористаних матеріалів. Статті, підписані прізвищем чи псевдонімом автора, не завжди відповідають поглядам редакції.

Редакція застерігає собі право скорочувати статті й виправляти мову.

Всі права застережені.

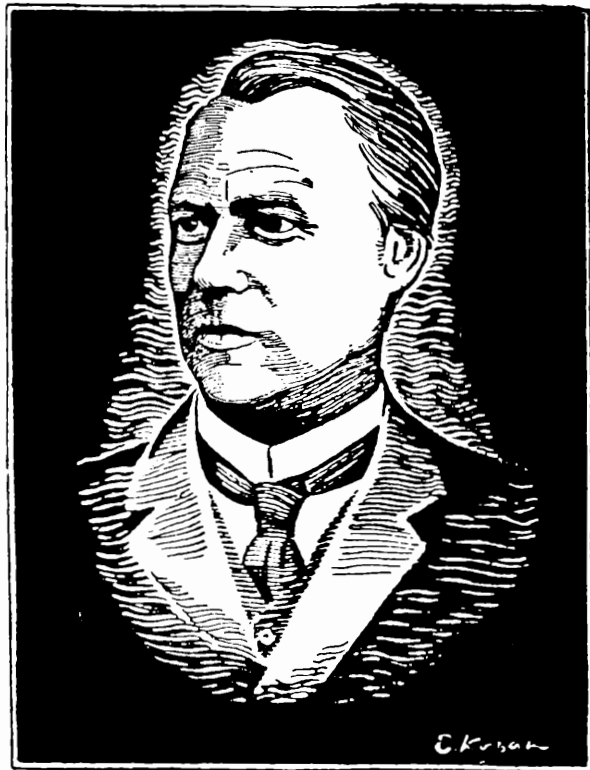
Річна передплата:

Австралія і Англія —	шіл. 30.-
Бразилія — крузейрів	480.-
Аргентина — арг. пезів	240.-
ЗДА, Канада і ін. — дол.	4.-
Німеччина — Д. М.	10.-
Франція — фр. фр.	15.-

З М І С Т

Б. Гошовський	Назад до Івана Франка	5
Ігор Качуровський	Три вірші	11
Микола Щербак	„Дзвінок”	11
Наталена Королева	— <i>Deo gratias</i>	13
О. Сип	— Розсипки поолімлійські	17
П. Ковалів	— Роля Шевченка в формуванні нової української мови	21
Б. Данилович	Іван Липа (V століття народження)	27
Іван Липа	Брехайло та Помагайло	31
Роман Турянський	Японія, країна, де сходить сонце	33
Роман Турянський	Індонезія	35
Олег Лисяк	„Як я був королем...” (В сорокріччя акторської праці Б. Паздрія)	37
Юрій Тис	— „Не мир приношу, а меч!”	41
	Розмови про книжки	45
Ігор Шанковський	Чужина, Молитва (вірші)	47

На обкладинці: Тарас Шевченко — Автопортрет з 1840 р.
(Мистецьке оформлення арт. мал. Оксани Мошинської)

Уб. Імпа.

Від видавництва

Вплати на передплату „Овиду” одержуємо від наших передплатників задовільно. Рівночасно з попереднім числом нашого журналу ми вислали рахунки за „Овид” на 1965 р. й велика частина передплатників уже прислала гроші. Це число „Овиду” висилаємо ще всім дотеперішнім передплатникам, але наступне вишлемо вже лише тим, що матимуть заплачену передплату.

Замовлення на додаткові томи ЕУ/2 (томи 5-8) приймаємо згідно з проголошенням на першій сторінці цього числа „Овиду” (гляди

також наше оголошення в цій справі на другій сторінці).

Наше видавництво приймало участь у виставці книжки в Чикаго, що була влаштована з нагоди посвячення приміщень Редакції і Адміністрації тижневика „Нової Зорі”, органу Епархії св. о. Николая в Чикаго. Посвячення довершив Єпископ Кир Ярослав Габро в асисті головного редактора „Нової Зорі” о. Ярослава Свищука і інших отців. Сердечно вітаємо нашого Владику з появою власного пресового органу „Нової Зорі”, що своїм репрезентативним виглядом збагачує ряди української преси на чужині. Наше видавництво бажає Редакції „Нової Зорі” багато успіхів.

Наша друкарня в останньому часі видрукувала твір Володимира Несторовича „Серця і буревії” (роман-репортаж) 468 сторінок великого формату та О. Хир-Полянського „Три воскресіння під окупантами” (драма на три дії) 52 сторінки.

Наша друкарня друкує тепер збірку Ю. Коломийця „Гранчає сонце”.

НОВИНКА НА КНИЖКОВОМУ РИНКУ

РОМАН ЗАВАДОВИЧ

ПРИГОДИ

ГНОМИКА

РОМТОМТОМИКА

Ілюстрації

мистця ЕДВАРДА КОЗАКА

Об'єднання Працівників Дитячої Літератури

Торонто

Р. Б. 1964

Нью-Йорк

Видали цю книжку своїми коштами
приятелі письменника

Ярослава й Михайло Шафранюки

в Торонті, Канада

Віна 2.50 дол.

Книжка — найкращий дарунок

Вже вийшла з друку повість Я. Острук

„РОДИНА ГОЛЬДІВ”

Ціна книжки в звичайній обгортці 2.50 дол.
у полотняній 3.50 дол.

Для книгарень знижка

Замовлення висилати на адресу:

J. Ostruk

120 Chelton Ave, Philadelphia 26, Pa., U.S.A.

..... Тут відтяти

ЗАМОВЛЕННЯ

До Видавництва Миколи Денисюка

Цим замовляю 14-томове ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА:

☐ за 75.00 дол. на сплати до 3-ох місяців.

☐ за 72.00 дол., себто з 4% знижкою при заплаті готівкою,
висилаючи чек (моні ордер) при замовленні.

Моя адреса:

.....
.....
.....

Підпис:

Б. Гошовський

Назад до Івана Франка

Думки з приводу 75-ліття появи журналу „Дзвінок”*-

Тема мого слова казала б сподіватися особливого багатства і багатогранності проблем, як особливо багатою і багатогранною є спадщина Івана Франка, цього велетня духа. Та моє завдання куди скромніше, воно обмежується тільки однією ділянкою літературної творчості автора безсмертного „Мойсея” — того твору, що і становить, сказати б, квінтесенцію всієї Франкової творчості і що, власне, є віссю моєї доповіді.

За нами кругло двадцять років великого „ісходу”. Палюча свідомість трагічної доби нашої історії може не раз обмотати наші душі павутинням сумнівів, а то й зневіри, зневіри в істини, що їх об’явили національні пророки — Шевченко, Франко, Леся Українка. Як ізраїльський нарід, зневірений у Мойсея, зневірений в успіх довголітнього, важкого, жертвовного походу до обіцяної землі, так і ми можемо бути схильні часом сказати: „Набрехали пророки!.. Чого ждять ще? І доки?”

Зледашійий у поході ізраїльський нарід мріє вже тільки про „м’ясо стад, і масло, і сир”, як про „найвищу ласку”, і збунтований ворохобниками, готовий побити камінням пророка Мойсея, з криком-ревом „забирайся!” проганяє його в пустелю. Найтрагічніший момент: народ, чи вже тільки частина-„жмілька” його, без віри в Єгови і дане ним післанництво, без віри в себе — народ, що в ньому

„... дух хоробрий упав,
Мов нелітня дитина,
І завзяття пом’якло в душі,
Наче мокрая глина”...

і з другого боку пророк, що йде вигнанцем у пустелю.

*) Слово, виголошене на з’їзді Об’єднання Українських Письменників „Слово” в Нью-Йорку 27 грудня 1964 р.

Невже кінець? Невже даремні були всі змагання, всі жертви й ті сотні тисяч, що „вмирали на шляху”? І невже весь похід до обіцяного краю — це тільки „дурість, гріх і руїна народу”? А пророк — не пророк, післаний Богом, не „душа душ”, а „помана”, він обманював не тільки народ, а навіть себе самого? Невже так, невже рятунку, ні навіть надії нема?

І в тишину цього найтрагічнішого моменту знечев’я вриваються голоси-оклики ізраїльських дітей:

„Ах, дідусь! Ти куди йдеш під ніч?
Будь, дідусеньку, з нами!
Глянь, який збудували ми мур,
Які башти і брами!”

І діти, що поза табором по полі гуляли, оточують Мойсея, чіпляються за поли, за руки, просять залишитися з ними, сісти в їхній громаді і розказати свої пригоди про молодість, і про куш той терновий на Хориві, що „горить, не згоряє”, і про голос із нього, „що аж жах пробирає”.

І спиняється Мойсей, щоб отим найменшим із свого народу, дітям сказати своє останнє пророцьке слово і передати їм свій заповіт:

„... прийде колись час і для вас
В життєвому пориві,
Появиться вам куш огняний,
Як мені, на Хориві.

Стане свято в вас, мов у храму,
В той момент незабутній,
І озветься до вас із вогню
Отой голос могутній:

„Здійми обув буденних турбот,
Приступи сюди сміло,
Бо я хочу послати тебе
На велике діло”.

„Не гасіте ж святого огню,
Щоб, як поклик настане,
Ви могли щиросердо сказати:
„Я готовий, о Пане!”

Ось тут і найважливіший, найсутніший момент: Мойсей-Франко своє пророцтво, свій заповіт передає в найтрагічнішу хвилину життя народу дітям, бо, власне, в дітях — безсмертність народу і в них майбутнє здійснення „великого діла”, призначене народові з Божого веління.

На тлі цієї ідеї Франкового „Мойсея” стає нам чітко зрозумілою велика, особлива уважливість Франка до, власне, тієї ділянки творчості, що зветься дитячою літературою.

Заповіт молодим поколінням народу: „Не гасіте святого огню!” — це одночасно зобов’язання і для самого законодавця-пророка, зобов’язання сповняти святим огнем „кров і душу динини”.

У своїй промові, виголошеній на святі для вшанування його 25-літньої письменницької праці, Франко говорив:

„Я завжди стояв на тому, що наш народний розвій має бути міцною стіною. Муруючи стіну, муляр кладе в неї не самі тільки гранітові квадрати, але, як випаде, то і трус, і уламки і додає до них цементу. Так само і в тім, що я зробив за ті літа, може й знайдеться деякий твердший камінь, але певно найбільше того труску й цементу, котрим я заповнював люки й шпари... Фундаменти все так будуються, а тільки на таких фундаментах, на таких стінах може з часом здвигнутися пишне, сміле склепіння”.

Отак перед нами Франко-пророк, що дає заповіді, і Франко-будівничий, що кладе фундаменти-основи. В одній особі духовий законодавець і виконавець закону, творець заповітів і одночасно перший їх реалізатор.

Отож, коли в січні 1890 року заходами педагога-письменника, ученого етнографа, відомого автора монументального збірника „Гуцульщина” Володимира Шухевича почав виходити у Львові двотижневий журнал для дітей і молоді „Дзвінок”, то зразу ж у ньому появився Франків „Лис Микита”, через рік — „Пригоди Дон Кіхота”, далі „Абу Касимові капці”, драматична картина для дитячого театру „Суд св. Миколая”, в дальших роках чи-

сленні байки, що згодом склали збірку „Коли ще звірі говорили”, ще пізніше легенда-поема „Чудо св. Миколая”, а поміж цими більшими і меншими творами віршик про „Кицю” і славна „Ріпка” для дошкільних малят. Ще перед появою „Дзвінка” дає Франко на конкурс журналу „Зоря” історичну повість для молоді „Захар Беркут”.

У самому розквіті свого таланту, послідовно рік за роком Франко дарує свої твори українській дитині, сягаючи при тому до світової скарбниці в ім’я принципу, що „тільки те, що з чужого культурного добра присвоїмо собі власною працею, стане нашим добром”. Цей принцип ліг в основу і його байок. Ось його слова: „Для тих, хто хотів би знати, відки я брав свої байки, скажу, що відки брав, то брав, але кожную байку я переробляв ґрунтовно, прибиваючи її до смаку, розуміння й оточення наших дітей і нашого народу. Я старався віддати якомога найліпше тон і спосіб вислову найкращих байок, записаних з уст нашого народу, бажаючи й оці чужоземні зробити так само нашими, як ті, що їх оповідає довгими зимовими вечорами наша сільська бабуся дітям у запічку. При тім я бажав подати матеріял свіжий, не переповідаючи те, що кождий у нас знає вже й без мене, і для того я обернувся до чужих збірок, західних і східних. Маючи на оці мету більше педагогічну, ніж чисто наукову, я не вагався декуди відступити від оригіналів, вводити нові мотиви в старий засновок, бажаючи звернути думку моїх малих читачів та слухачів від наукових фікцій на дальший, ширший обрій життєвого змагання та наукового досвіду”.

Майже до всіх своїх творів для дітей дає Франко обширні вступні статті, призначені для батьків — усі вони є виявом величезної ерудиції, ґрунтовного знання, вони своєрідна історія та теорія дитячої літератури, передусім у ділянці казки.

У своїй творчості дітям Франко-педагог бажає, щоб з його байок діти винесли теж „перші й міцні основи чесноти, правдомовності й справедливости, а надто любови до природи й охоту придивлятися близько до її творів, прислухатися до її таємної мови, чути себе близькими до неї, підглядати, а далі й прослідкувати її великі загадки”.

Одночасно байка — перша школа національного виховання. Відомі його слова: „Простенькі сільські байки, як дрібні, тонкі корінчики вкорінюють у нашій душі любов до рідного слова, його краси, простоти й чарівної милозвучности...” „Тисячі речей у житті забудете, а тих хвиль, коли любя мама чи бабу-

ся оповідала байки, не забудете до смерті”.

Оцими цитатами ми й можемо замкнути коло: рідне слово від вірша-жарту про „Кичу” і казочки „Ріпка” для найменших, через байки, „Лиса Микиту”, „Абу Касимові капці”, „Дон Кіхота” до повісті для юнацтва „Захар

У 1965 р. сповняється рівно 75 літ від появи у Львові журналу для дітей і молоді „Дзвінок”. В історії нашої літератури, зокрема літератури дитячої, це ніяк не маловажна, а таки переломова подія. Правда, були в нас і раніше дитячі журнали — „Ластівка” і „Приятель ді-

ПИСЬМО ІЛЮСТРОВАНЕ ДЛЯ ДІТЕЙ І МОЛОДЕЖИ.

Выходить 1. и 15. каждого мѣсяца.

Ч. I.

У Львові: I. (13.) Сьчня 1890.

Р. I.

Наголовкова сторінка першого числа „Дзвінка”

Беркут”. Оце й ділянка творчости Франка, письменника-педагога і будівничого від підмурівку до мурів, від дошкільної до юнацької літератури. А пишним і смілим склепінням завершення будови стає його пророцьке слово в „Мойсеї”, слово, що має переходити „в кров і душу дитині”, слово заповіту-імперативу: „Не гасіте ж святого огню!”

Чи Франкова творчість дітям — це „гранітні квадрати” у стінах нашої національної будівлі, а чи тільки той „трус і цемент”, яким заповнював поет „люки і шпари”? Замість відповіді, спитаймо: якими творами завойовує Франко вже 75 років душі дітей, яким словом вникає він „в кров і душу дитини” та широких мас народу — чи своїми байками і „Лисом Микитою”, чи своїм „Іваном Вишенським” та „Мойсеєм”? Відповідь єдина: Франко — духовий володар усієї нації від малят через юнацтво-молодь до зрілих громадян. У цьому його великість, всенациональне безсмертне післанництво і великий приклад усім українським творцям слова — письменникам.

тей” у Галичині, „Бібліотека для молоді” в Чернівцях на Буковині, та вони не залишили по собі тривкіших наслідків. Були і високоцінні літературні позиції, твори для дітей Марка Вовчка — „Сестричка Мелася”, „Кармелюк” та інші, а головню „Маруся”, що, як відомо, діждалася ряду видань чужими мовами, до сьогодні перевидається у Франції, а чотири роки тому появилася чеською мовою в Празі*). Але у важких умовах московсько-царської цензури швидко замовкла Марко Вовчок як українська дитяча письменниця і, власне, щойно заснування „Дзвінка” та появи в ньому творів Франка стали творчим покликом майже для всіх тогочасних наших письменників і під австрійською, і під московською займанщинами. Поруч із Франком стають до творчого змагу у „Дзвінку” десятки письменницьких сил — Л. Глібів, Ганна Барвінок, Б. Грінченко, М. Коцюбинський, І. Нечуй-Левицький,

*) Див. стаття Б. Гошовського: „Шляхом століття” („Овид” 1963, ч. 4).

Олена Пчілка з дочкою Лесею Українкою, Данило Лепкий з сином Богданом, С. Воробкевич-Млака, Михайло Старицький з дочкою Людмилою (Черняхівською), Дніпрова Чайка (Людмила Березина-Василевська), М. Вороний, В. Самійленко, Марко Черемшина (І. Семанюк), В. Шурат, Катря Гриневичева, Гнат Хоткевич, Іван Липа, Павло Грабовський, Одарка Романова, Юрій Сірий, Степан Ковалів-П'ятка, Уляна Кравченко, Константина Малицька (Віра Лебедова), В. Масляк, а в останні роки перед I світовою війною — Іван Крип'якевич (Петренко), Олена Цегельська (Галя) і цілий ряд інших більше й менше відомих сьогодні поетів і прозаїків.

Багато творів втратило швидко свою вартість, багато незаслужено забуто, але, власне, завдяки „Дзвінкові” наша дитяча література придбала тривкий і цінний золотий фонд, а в ньому на першому місці твори Франка, Глібова, Коцюбинського, Лесі Українки та ін. Протягом 25 років по черзі редагували „Дзвінок” Володимир Шухевич (перший видавець), далі педагог Василь Білецький, Михайло Пачовський, К. Малицька, Денис Лукіянович, К. Гриневичева та ін., останній був Іван Крип'якевич. Не місце тут ближче розглядати ролі і вплив „Дзвінка”, все ж варто, наприклад, згадати, що малий читач „Дзвінка”, Юрій Липа, писав з Одеси листи до редакторки Катрі Гриневичеві, виводячи адресу сріблом і різними кольорами, а її ім'я та прізвище — золотими буквами, що юний Микола Гнатишак, пізніше видатний літературознавець, писав до „Дзвінка” свої перші спроби-казки, що слали туди свої листи юний Григорій Лужницький, сьогочасний наш композитор і поет Володимир Балтарович і ряд інших, тоді юних читачів, а згодом — видатних постатей нашої літератури, культури та історії. В останнім же числі „Дзвінка” перед вибухом першої світової війни помістив редактор Іван Крип'якевич свого листа-відповідь 10-літньому читачеві Романові Завадовичеві. Чи сподівався, що цим наче передає йому майбутню нашої дитячої літератури? У 10-ліття нашої еміграційної „Веселки” можемо ствердити ласкавість призначення, що дало нашим дітям не в Україні сущим того ж самого Романа Завадовича, як їх провідного письменника. Але мусимо ствердити при тому все ж дивну і прикру однобокість у факті, що при дуже численній плеяді наших письменників на еміграції тільки дуже нечисленна їх жменька і здебільшого дуже рідко присвячує свою творчу силу нашим дітям. Де причина? Чому таке протилежне явище до того, що було за часів „Дзвінка”?

Писав в одній із своїх статей Іван Багря-

ний, що творити-писати дітям — це діло видатних талановитих письменників, що ця важлива ділянка творчості не може бути залишена тільки декому, а тим більше малоталановитим і недосвідченим, часом, на жаль, і неграмотним, як це діється в нас подекуди й досі.

Правда, писати дітям літературні твори — діло нелегке, але, чи взагалі літературна творчість — легке і просте діло? І врешті, чи не краще присвятити свою творчу силу і напругу творів, що його читатимуть з захопленням діти, замість давати твір, що, бува, ледве знаходить жменьку дорослих читачів? Чи все ж не приманлива перспектива отакого колосального успіху в юного читача, яку має 75 років — від появи в „Дзвінку” — Грінченкова „Олеся” чи „За сестрою” А. Чайковського, дарма що ці оповідання не вважаються творами „великої літератури”? А чи знову треба пригадувати неповторні твори — Франкового „Лиса Микиту” або Вовчкову „Марусю” — оту „Марусю”, якою наша письменниця просто таки „завоювала” майже всю Європу, і чи не пора вслід за тією „Марусею” піти в широкий світ і сьогочасним нашим письменникам? Ми ж і досі, крім неї, невідомі в світовій дитячій літературі. Правда, в останньому часі починають наші народні казки і Франкові байки появлятися чужими мовами, але не тільки в казках і байках дитяча література. Ми зобов'язані сказати дітям усього світу все ще їм і їхнім батькам невідому, але як же гостро актуальну для всіх народів жахливу правду про тисячі-тисячі українських дітей, що загинули-померли в наслідок штучного голоду та й сьогодні загивають з батьками на засланнях в тундрах Сибіру.

Жахлива правда і жахлива тема — так, але яка ж тривожно актуальна, куди тривожніша й актуальніша від теми про скривджених дітей тільки тому, що їх батьки розвелися, або тому, що не розвелися. Власне, така тема про дітей розведених батьків і знаходить у сучасній дитячій літературі світу свого автора Еріха Кестнера в творі „Das doppelte Lottchen” і цей твір появляється не тільки в Швейцарії, а й в інших країнах різними мовами. Отож, нема в сьогочасній дитячій літературі „незручних” і „передчасних”, а тим більше „жахливих” тем. Сьогочасна дитина шкільного віку знає передусім з фільму і телевізії такі „тонкощі” і такий „жах” життя, що нічого лякатися отієї жахливої правди життя, що її пізнавала українська дитина в умовах московсько-большевицького знущення. І час „розказати” світові про сотні тисяч не „нешасливих”,

а кинутих на вулицю бездомних, гонених, морених, цькованих і вмираючих від голоду українських дітей, що їх батьків „розкуркулили” і кинули конати на шляхах і на вулицях міст. Хто ж як не український письменник має розказати дітям усього світу про оту українську дитину, що сиділа біля померлої матері при дорозі і дивилася широко розкритими очима то на матір, то на світ, не розуміючи, що сталося. Правда, писати про ці волюшківі

ками так, наче б ніколи не руйнував наших київських святинь Боголюбський і сьогоднішні переємники його політики, і наче б підсоветська українськомовна дитяча література не була знаряддям русифікації та не оспівувала Москви як столиці „батьківщини”! І це ж отой „лювий гуманізм” підсоветської літератури, що оспівує виродження Павлика Морозова і вихолощує душу української дитини з усього божеського в людині. Він сповняє зневагою до

Володимир Шухевич, основник „Дзвінка”

очі Євген Маланюк вважає даремним і блузнірським трудом, бо для цього за його ж словами — „зусилля Шекспірів усього світу були б безсилі і марні” (про це в його „Книзі спостережень” на кров’ю писаних сторінках 178-180, що їх не може не знати не пам’ятати кожен український письменник!).

Так, це жах, але мовчати чи ждати на шекспірівські пера для неї годі. І все ж частинку цього жаху в нашій дитячій літературі кров’ю серця „описав” Олекса Кобець у „Христовій ялинці”, і пора цьому творові пожитися в перекладах на чужі мови, як і жде на свій переклад твір для юнацтва Софії Парфанович „Такий він був”, про терор і жах вивозів-заслань, що їх і уявити не в силі дитина американського континенту.

У нашій дитячій літературі все ще актуальна тематика боротьби з татарами і тур-

вікових християнських традицій наших і до вікових храмів наших до святої Лаври і Софії. Він учить-наказує фальшувати наші релігійні перекази й казки та твори для дітей наших клясиків, усувати з них і найменшу згадку про Бога і ці методи переносити навіть на еміграцію. Несамовитість цього явища полягає не тільки в самій цій „методі”, але перелусім у тому, що така „метода” не знаходить у нас осуду, а навпаки — ще й оборону і деяких літературних, ба й релігійних кругів. Друкувати і на еміграції фальсифікат напр. „Хариті” Коцюбинського і ряду інших творів, перевертаючи їх релігійний зміст на чисто соціальний, не вважається в деякого ніяким злочином, а тільки „відважним виступом”.

Усім нам ясно — повторім це ще раз і ще раз: наша література, особливо наша дитяча література у вільному світі — це один з най-

важливіших сьогодні фронтів нашої боротьби за національно-українську і християнську нашу сутність. Це — повторім знову — боротьба за наше національне „бути чи не бути”. І в такому аспекті нашої дійсності намагатися плекати сьогодні мистецтво тільки для мистецтва було б щонайменше важким непорозумінням. Стоячи віч-на-віч рафінованого і до деталей продуманого наступу на нашу націю, не час відсуватися мистцеві-письменникові в творче затишшя „чистого” мистецтва. Так, тенденція в літературі — смерть літературі. Але чи „Маруся” Марка Вовчка „тенденційна”, коли маленька героїня українського степу жертвує собою як козацька поведатка і, власне, її героїзм полонив і виховував та далі виховує дітей Франції і, взагалі, Західної Європи? Така ж „тенденція” в „Захарі Беркуті” і в „Олесі” Грінченка. Героїзм в обороні рідної землі перед ворогом — отака „тенденція” тим більше потрібна і сьогодні, тільки з тією різницею, що інший ворог сьогодні і що боротьба з ним — боротьба на смерть і життя!

Найтрагічніший момент походу ізраїльтян до обітованої землі все ж не кінчається трагедією, бож діти — молоде покоління перейняло „в кров і душу” пророчі слова і приходить час, коли це покоління під проводом Єгошуи здійснить заповіді пророка. Переживаємо трагічну добу нашої історії: на рідній землі жажливий млин русифікації української дитини, тут — процес асиміляції. І ось — проблеми нашої дитячої літератури саме у 75-ліття „Дзвінка” — у 75-ліття змагу мистецтвом рідного слова за душу української дитини, змагу велетня Івана Франка, а поряд з ним цілої плеяди творців цього слова. Цілий комплекс думок, комплекс питань, що з усією гостротою домагаються розгляду і вирішення. Не зробити цього в одній статті, а тільки деякі можна висунути чи радше тільки заторкнути.

Живемо в фантастичну добу атомної енергії і місячних ракет. Головокружна дійсність — але і в цій дійсності людство, змагаючись за оволодіння космічними просторами, змагається і далі за душі, за серця й уми дітей, змагається і далі за основно важливий засіб формування характеру й духовости — за розвиток дитячої літератури. В усіх народів світу це фундаментальна ділянка виховання і мистецько-літературного процесу. Здається, всі ми погоджуємося з тим, що без нашої рідної колискової пісні, рідної дитячої казки, легенди, оповідань і поезій для дітей ми опинилися б у страшній порожнечі і безна-

дійно скотилися б у безодню національного небуття.

Всі погоджуємося, що рідна дитяча література, від народної творчости почавши — це одна з найцінніших наших національних скарбниць, що вона наша перша і найкраща національна школа. А в цій школі перші найкращі і найцінніші учителі — український дитячий письменник і мати українка. Їхня спільна чарівна містерійна дія рідним словом — це сутня, підставова дія, яка й вирішує про буття і перемогу нації.

Не вагаюся повторяти ще раз і ще раз ці відомі ствердження-правди, бо власне надто відомі, очевидні, самозрозумілі правди часто забуваються, сповзають із свідомості. Смію твердити, що саме у наш час ці очевидні самозрозумілі правди майже зовсім забуті або бодай злегковажені чи знехтовані. Чи це не до краю тривожний факт, що, напр., в 1964-му році появилися в нас на еміграції всього-навсього дві нові дитячі книжки? А всі ми свідомі того, що наша вільна й конструктивна українська християнсько-національна дитяча література може творитися і появлятися тільки і тільки на еміграції. І вона мусить творитися і мусить появлятися як невідомна потреба і сьогочасного покоління наших дітей, а ще тим більше майбутніх поколінь України.

Отож, який висновок у такій ситуації? Висновок простий: 75-ліття „Дзвінка” не сміє проминути в 1965 році безслідно. Найбільший подвижник-співробітник „Дзвінка”, великий творець нашої дитячої літератури Іван Франко, кличе письменників іти його слідами, кличе передавати „в кров і душу дитині” „пророчі слова”, запалювати її „святим вогнем”, щоб могла і щоб здійснила „велике діло”. Наше гасло — назад до Івана Франка, до його зрозуміння ваги дитячої літератури і до продовження його великого почину!

А наше громадянство, батьки-матері, наші Церкви, організації, установи найкраще вшанують 75-ліття „Дзвінка” фундацією конкурсу на нові твори нашої дитячої літератури з поважними нагородами і з фондом на видання нагороджених творів. На такий творчий стимул — літературний конкурс найвища пора. Письменники тілом не вічні, а літературна зміна в умовах еміграції майже, а то й зовсім ніяка. Сьогодні літературний конкурс — реальна справа, завтра буде запізно. Тайна буття і безсмертя нації — в духовій творчості і спадщині. І цю творчість і спадщину духа дати вслід за Іваном Франком українській дитині і молоді — великий, почесний обов’язок — священна місія сьогочасних українських письменників у вільному світі.

ТРИ ВІРШІ

Т. Е.

3.

В манишці білій велетень котячий,
Відлюдний і замислений мудрець,
Поважно йде під столиками — наче
Він тут господар, цар, верховний жрець.

Клієнти поетичної каварні
Збираються віддавна ніч-у-ніч,
Знайомі всі, нема чужих облич,
Всі — генії невизнано-бездарні.

Часом заходить дівчина одна,
До нашого ж таки сідає столу,
Як інші, підмальована вона,
Так само курить, каву п'є спроквола...

Та щось є в ній — як відгук дальніх струн,
Якось глибока і смутна відміна.
... Відлюдний кіт, похнюпа і дряпун,
До неї сам приходиться на коліна.

З КНИГИ „НАДВЕЧІР'Я”

1.

Знаєш: у шведському фільмі я бачив сьогодні
березу,
Рідного чув солов'я.

Свіжу достиглість суниць, що збирало дівча
на екрані,
Я відчував на губах.

Довго ще віяв на мене в асфальто-розпеченім
місті
Запах фіялок нічних.

А крізь бетон увижалась береза, де ім'я дівоче
Вирізав я на корі.

2.

Оддалік від головної брами
Закуток забутий і нужденний.
Між чужими білими хрестами —
Цементово-сірий, трираменний.

Знову дуб пов'ється п'яним хмелем,
Зарясніють зела м'яти й рути.
Тільки вже дотепним і веселим
Більше відтепер мені не бути.

ЯКА КРАСА!

Неголений, напевно, тижднів три
І від вина опухлий, волоцюга
З ногою перебитою, яка
П'ятою досередини зрослася,
І він її тягав, немов колоду —
Відставивши набік надпиту пляшку,
Заглиблено схилювався над альбомом.
Венеція... Палаци і мости,
Єдине в світі італійське небо —
В розкішному альбомі, що його
Коли б не з капітанської каюти
Потяг Карусо, злодій портовий,
Серед усіх злодіїв найспритніший,
І дав йому — по дружбі: подивись!
Навколо — бруд, лушпиння від бананів,
Розтрушена солома, мертвий голуб,
А він закам'янів у спогляданні,
Прикутий зором до палацу дожив,
І вже забув про вивернуту ногу,
Про поліцаїв і про пляшку навіть —
І сам до себе каже:

— Que bellezza!

Микола Щербак

„Дзвінок”

(До 75-ліття дитячого журналу „Дзвінок”)

Він звав, він кликав радісно і дзвінко
У княжім Львові — голосний „Дзвінок”!
І хоч „Дзвінком” дзвонив малий гурток,
І дні текли зажурено і гірко —

Його тримав Франко та Українка,
І добрий Глібів — із перлин-думок
Рясніла грядка, сповнена квіток,
І пишний сад, що розростався гірко.

Спливали гнані бурями літа,
І не один у спеку та в негоду
І знемагав, і мучився, і мок...

За Україну! — мріє золота! —
Ви чуєте? За волю, за свободу
Боротись кликав голосний „Дзвінок”!

28 грудня 1964 року

Найновіші видання творів сьогочасних письменників

ДЛЯ ВІДЗНАЧЕННЯ 100-ИХ РОКОВИН
ВІД ДНЯ НАРОДИН
УЛЯНИ КРАВЧЕНКО

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

видало

її автобіографічну повість

Х Р И З А Н Т Е М И

найбільший, ілюстрований світлинами й
ще ніде не друкований твір авторки

Нова гідна уваги літературна поява —

т о

велика й оригінальна своєю ідеєю
історична повість відомої письменниці

Наталени Королевої

QUID EST VERITAS?

(ЩО Є ІСТИНА?)

Накладом Видавництва Миколи Денисюка

Обидві книжки появилися в серії монументальних видань подібно, як Твори Тараса Шевченка й Трилогія Богдана Лепкого, видані люксово, в твердій оправі, в імітації шкіри, в мистецькому оформленні Оксани Мошинської, за літературною й мовною редакцією Романа Завадовича.

Ціна одної книжки дол. 5.50.

При замовленні обидвох повістей ціна за дві книжки разом з коштами пересилки лише дол. 10.00

Замовлення і гроші слати на адресу :

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 W. CHICAGO AVE., CHICAGO 22, Ill. — U.S.A.

Deo gratias

Звали її сенья Роза¹⁾. Але добрих сорок п'ять холодних авільських²⁾ зим пролетіло над нею, і давно зів'яли й перекувті троянди її обличчя... Лишилась тільки гостра колючка, яку сенья Роза вживає замість язика. Саме на початку цього Адвенту³⁾ пустив цей дотеп циліурник з рогу вулиці, хоч кожному відомо, що, коли б дон Маноло голив своїх клієнтів власним язиком, замість бритви, його тієнда⁴⁾ від цього тільки виграла б. Але сенья Роза, хоч і могла постояти за себе, не хотіла починати сварки в Адвенті.

— Різдвяні бо свята надходять! Тож мусить бути „на землі мир”, як сказано...

До того ж сенья Роза саме висповідалась. Не любила лишати „вибілювання своєї душі” на останні дні Адвенту.

— Тоді бо на квап сповідаєшся!.. Ані тебе духовний отець як слід за гріхи не покарає, до сліз не зворушить. Підеш додому, як не висповідана. Бо люду перед тобою і за тобою сила! Чисто, як по квитки до цирку на великодню корриду⁵⁾.

Іде собі сенья Роза дрібними кроками, в свій плащ щільніше загортається, бо вітер дощує. А слівце „коррида”, як злетіло сухим листочком, так і кружляє, згадки давні будить, дуже давні... Бо тоді ще була сенья Роза молоденькою Розітою. І саме була з батьками на Великдень у Мадриді. Тож як же було на першу корриду в році не подивитись?

От краса була!

Увесь цирк прапорами червоно-жовтими прикрашений... А люду, люду!⁶⁾ Жіноцтво, всі, як одна, лише в білих мантильях⁷⁾. Це ж Великдень! І Розіта мала білу мантилю, аякже! І червоні троянди над вухом і на грудях.

У цирку — повно галасу: грає військова музика, дехто з глядачів підспівує — на повний голос. Продавці вина, води, помаранч та ласощів викрикують і вихвалюють свій крам один перед другим. Глядачі кличуть їх, вимахуючи руками. Продавачі зручно передають з рук до рук бажаний закуп, хоч би й до найвищих поверхів цирку. Хто ж не співає та не вигукує, то, звісно, не сидить мовчки. Від гамору, здається, аж само повітря тремтить... Гарно було... Весело...

І от „ні сіло, ні впало”, як кажуть, відняли від сеньї Рози її манюсіньку пенсійку! По батькові мала. Невеличка була — ніде правди діти! — але сеньї Розі цілком вистачала. Вже більш як півроку нічого не дістає. Куди вже не

зверталась, щоб довідатись, що саме сталося! Ходила і до отця пароха соборного, і на пошту — поштовим бо урядовцем батько був. Прецінь вся вулиця це знає!

На пошті урядовці казали: „Нічого не знаємо! Почекайте!” Навіщо ж тоді урядовці, коли вони нічого „не знають”? А „почекати”... Хіба це вигра на льотерії, що на неї люди чекають? І з чим чекати? Хіба у неї, сеньї Рози, лежить купа золота-срібла, як забутого під шафою сміття? Спасибі отцеві парохів! Той обіцяв довідатись, та ще й час від часу „позику” дає і ніколи не вимагає її повертати.

— Це з церковних фондів, — каже, але не додає: „на вбогих”, щоб не образити сеньї Рози. Бо чи ж це її провина, що вона стара й убога?

Іде сенья Роза, роздумує...

Раптом з порога своєї циліурні на неї дон Маноло гукає:

— Дай Боже щасливий день! От, мілорд має вам щось сказати!

І великим пальцем правої руки позад себе показує. А за ним „мілорд”⁸⁾, як та вежа на авільських стінах⁹⁾ випинається: великий, кремезний... Голову вниз спустив — чисто, як бик на арені!.. От-от зареве!.. А на другому боці вулиці автомобіль стоїть — видно, мілордів. То вони, багаті чужинці, хочуть щонайшвидше все обдивитись.

Говорить щось чужинець — і не розбереш, що саме... Як та „вчена сорока”, що її в цукорні мають. Але дон Маноло „бував у бувальцях”. Той кожного чужинця розуміє. І сеньї Розі пояснює: мілорд, мовляв, чув — не інакше, як від самого дон Маноло! — про стародавнє срібне Розп'яття-Круцифікс, що його сенья Роза має.

— Як би не чув! — притакує ніяк не здивована стара панна. — Скільком бо людям цей Круцифікс поміг, хворим здоров'я повернув... Молитви вислухав...

А голяр і собі додає:

— Таж до сеньї Рози з усього міста люди, як до каплиці, ходять.

— Не до мене, чоловіче Божий! — спинила його сенья Роза. — До святого зображення Христового! Сама свята Тереса наша...

При найменні авільської святої дон Маноло з пошаною підносить свою шапочку „байону”¹⁰⁾, як годиться. А сенья Роза вже стає „в позицію”, щоб розповідати. Та чужинець перепиняє її:

— Гарантуєте, що Круцифікс дійсно з шістнадцятого століття?

Сенья Роза тільки поблажливо всміхнулася:

— Ще як мій прапрадід — дай йому, Боже, вічне блаженство! — їздив до Америки¹¹⁾, свята реліквія була вже старовинна. Ми ж бо „старі християни“¹²⁾, не якісь маври хрищені! Саме тому, що покійний прапрадід мав святу реліквію з собою, повернувся додому живий і здоровий. Ще й золота скільки привіз із собою!

Та раптом згадала про свою нинішню біду й зідхнула:

— Минулося...

„Мілорд“ зміряв погірдливим поглядом малу сухеньку постать сеньї Рози та її вже трохи обношену одіж.

— Скільки хочете?

Сенья Роза аж відсахнулася.

— Що це ви, пане?! Господь вас помилуй! Приходьте, моліться, скільки хочете! Хіба за це можна гроші брати? Тільки, нині я до святого Причастя йду... — вказала рукою на катедру. — Але, як вернуся, по Службі Божій...

Однак виявилось, що чужинець хоче ку-

пи-ти! Святий Круцифікс! Що сенья Роза його „з охотою продасть“, не мав сумніву. Він бо добре заплатить... А що сенья Роза виглядає досить убого, тож напевно не буде тримлати без жадної потреби дорогої мистецької речі, яка лежить у неї „мертвим капіталом“.

Далі не договорив, бо дон Маноло, червоний з обурення, як достиглий томат, засипав словами, як горохом у бляшану посудину. Де ж таке видано! Ображати жінку — ще й старшу жінку! — за те, що вона вбога? Називати святу реліквію „мертвим капіталом“! Бажати її купити, як — прости Господи! — мірку гороху в крамниці!

Так обурився — дарма що сам жартував з язика сеньї Рози, бо яка ж жінка „язиком не грішить? — що не помітив своєї донечки Пепіти, яка саме вибігла з його крамниці. Прожогом метнулася через вулицю на другий бік, приспівуючи:

— „Не пекучого пімента“¹³⁾, а солодкого, со-лод-ко-го!“

Перед очима сеньї Рози блиснув великий брильянт на руці „мілорда“. Чужинець рухом руки кликав свій автомобіль. Бож хіба може культурна людина домовитись з цими „фа-

ДРУКАРНЯ ВИДАВНИЦТВА МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

приймає замовлення на всякі

ВЕЛИКІ Й МАЛІ ДРУКАРСЬКІ РОБОТИ

українською, англійською та іншими мовами.

Приймає до друку офсетом або на плоскій машині
КНИЖКИ, ЖУРНАЛИ, ПРОПАМ'ЯТНІ КНИГИ НАШИХ
УСТАНОВ, ПОРТРЕТИ тощо.

з гарним оформленням і оправою всякої величини.

Виконання робіт швидко й дуже дбайливе (зразком можуть послужити такі видання, як твори Тараса Шевченка,

Трилогія Богдана Лепкого, „ОВИД“ і інші).

Ціни низькі.

Роботи доставляємо до всіх місцевостей у ЗДА, Канаді та інших країнах.

За ближчими інформаціями звертайтеся на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PRINTING COMPANY

2226 W. Chicago Avenue — Chicago 22, Ill. — USA.

патиками"? Автомобіль загуркотів... рушився...

Пенітина рожева суконка майнула в повітрі. Голосний зойк дитини, вдареної автомобілем, заглушило гудіння мотора та несамовитий вереск натовпу.

А дон Маноло вже ніс в обіймах свою дочечку, вигукуючи поспли: "Medico! Medico!" (Лікаря! Лікаря!).

Сенья Роза, вже не згадуючи, що „на землі мир“, готова була уцистити таке „казання“, що чужинець „ще в чистилищі його б згадавав“. Та церковний дзвін вчас її спинив, закликаючи вірних на Службу Божу.

Коли сенья Роза увійшла до храму, захристіян¹⁴ засвічував уже свічі на головному вівтарі. Углядівши сенью Розу, вказав їй мовчки кінцем палиці з огарком на шпичаку на захристію, мовляв, „ідіть туди!“ Сенья Роза захвилювалась: певже отець парох „бачив“, що вона перед святим Причастям хотіла вилаяти чужинця? Відчув це? Вгадав?

Отець парох стояв з піднесеними руками, бо міністрант¹⁵ саме обскикував на ньому щойно підперезану альбу¹⁶). Вказав поглядом на білий аркуш на столі перед вікном, бо сам відмовляв півголосно молитви перед Богослуженням. Сенья Роза глянула: папір був „урядо-

Галья Лагодинська

ДО СОНЦЯ ДО ВОЛІ

(Мандрівка юности)

Сторінок 256 Тверда оправа
Ціна дол. 3.00

Етимологічний словник української мови

AN ETYMOLOGICAL DICTIONARY
OF THE UKRAINIAN LANGUAGE

Проф. Яр. Рудницького

почав виходити друком у виданнях УВАН
у Канаді.

„Не тільки із звичайної наукової допитливості, але й життєвої konieczности постає дуже важлива потреба в такому словникові..., який би давав відповідь на питання, як те чи те слово історично розвивалось, чи воно оригінальне, чи запозичене з чужої мови. А коли воно чуже, то з якої мови воно прийшло до мови української. Відповідь на такі питання може дати тільки поясняльно-етимологічний словник...”

Сл. п. Проф. Леонід Білецький (1953)

Як виходить із передмови, словник проф. Рудницького опрацьовувався від 1941 року в Празі, ЧСР, потім у Гайдельберзі, Західня Німеччина, а від 1949 року в Вінніпегу, Канада. Є це перший етимологічний словник української мови, що крім літературних слів і назв, подає їхні діалектичні різновиди, історію слів, синоніміку, вивідні форми й походження (етимологію) з обширною літературою в українській і інших мовах.

Цей „наріжний камінь української культури” (за висловом Ю. Лісового) появляється випусками. Ціна \$ 4.00 першого випуску (букви А-Бе — стор. 1 — 96).

MYKOLA DENYSIUK

Publishing Company

2226 W. CHICAGO AVE.
CHICAGO 22, ILLINOIS — USA

вий", з Мадриду. А в ньому стояло:

„На інтервенцію отця пароха з Авілі повідомляємо: з приводу одруження відібрано пенсію сеньоріті Розальбі Санчес з Кордобі, доньці поштового урядовця. Сеньйоріті Розаріо Санчес з Авілі, доньці поштового урядовця, пенсія залишається без змін аж до її одруження. За місяці, за які згадана сеньйоріта Розаріо Санчес пенсії не дістала, буде негайно виплачено”.

— Deo gratias et Christo laus!¹¹⁾ — закінчив уголос свої молитви отець парох, даючи цим знак, що міністрант може задзвонити у дверях захристії, повідомляючи вірних, що „месса виходить”, тобто Служба Божа починається.

Проходячи коло сеньї Рози, отець парох перехрестив її. Вона ж так розгубилась і була така схвильована, що спромоглась тільки на те, щоб, як луна, повторити за отцем парохом:

— Deo gratias . . .

1) Сенья — скорочене „сеньора” або „сеньйоріта”, що звичайно вживається в народній мові.

2) Авільська зима, як і зима в Бургосі, буває без снігу, але дуже холодна, бо з гір віють вітри.

3) Адвент — піст перед Різдвом.

4) Tienda — крамниця, підприємство.

5) Корріда — бій биків. Ці видовища бувають лише від Великодня до кінця серпня. Навесні й узимі корріда не буває, торерос відпочивають. Еспанці ніколи не вживають слова „тореадор”, бо воно французьке. По-е-

панському кажуть „тореро” в однині, „торерос” у множині.

6) Мадридський цирк „plon de toros” вміщує 14 тисяч людей.

7) Мантилья — велика загортка у формі широкого й довгого шарфу, що його притримує на голові великий гребінець. Мантилья закриває цілу постать від голови до пояса. Протягом цілого року носять мантилью з чорного мережива, але на Великдень мантилья мусить бути з мережива білого. Еспанки не люблять носити капелюхів, бо мантилья кожній жінці ліпше до лица. Простоволосою ходити невігідно, бо не можна увійти до церкви. Це було б не тільки невідповідно, але й гріх, бо в апостола Павла сказано, що „жінка в храмі повинна мати накриту голову”. Коли ж яке дівча „вирветься” з дому без мантильї, то, входячи до церкви, кладе собі на голову звичайнісіньку кишеньову хустину, хоч би й складену, аби чисту.

8) В Еспанії кожного багатого чужинця називають „мілордом”.

9) Авіля оточена мурами з XII стол., а на них вежі на 20 метрів заввишки.

10) Еспанці, що більш живуть на вулиці, жін дома, носять узимі шапочку, щоб хоронила від вітру. Влітку — „фіельтро” або „каланьос” з крисами, щоб захищала від сонця.

11) Еспанський наріз звичайно вживає назву Америк в множині.

12) „Старі християни”, тобто не маври, що прийняли християнство після звільнення Еспанії від мавританської влади.

13) Пімента — паприка.

14) Захристіян — це не пономар; він приготує все до Служби Божої, хоч сам у ній не бере участі, та тримає в порядку богослужбові речі й ризи священників.

15) Міністрант — хлопець, що прислугує при Богослуженні.

16) Альба — сорочка, що її священники надівають під ризи.

17) „Богу дяка і Христу хвала!”

ЧИТАЙТЕ — ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ ОРГАН УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНИЦЬКОЇ ДУМКИ ТИЖНЕВИК

»ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ«

Річна передплата

Звичайною поштою 7.50-дол. — летунською поштою 12.50-дол.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” подає правдиві інформації про події на українських землях та приносить обширні відомості про міжнародні події, наświetлюючи їх в дусі інтересів української справи

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ” речево дискутує суспільні й політичні питання української еміграції і містить хроніку українського життя з усіх закутків світу.

„ШЛЯХ ПЕРЕМОГИ”— це універсальний часопис української еміграції й тому повинен знайти в кожній українській хаті.

Ви можете стати передплатником „ШЛЯХУ ПЕРЕМОГИ”, звертаючись на адресу Видавництва:

VERLAG

SCHLACH PEREMOHY

Munchen 8, Zeppelinstr. 67 Bundesrepublik Deutschland

Розсипки поолімпійські

Хоч XVIII Олімпійські Ігрища в Токіо (Японія) давно відгули, говорити про них найкраще тепер. Таке твердження обґрунтовується і неприродним у нашій географічній ширині часом цих „літніх ігрищ проти зими” (10 — 24 жовтня 1964), і необхідною часовою дистанцією для бачення цілоти образу та зроблення об'єктивних висновків.

**

На вступі, очевидно — рекорди. Починаються вони вже з організації імпрези. Отож, узяла в цих Ігрищах участь рекордова кількість — 94 нації (насправді було їх далеко поза сотню, як зважити, що українці, білоруси, балтійці, кавказці і под. були втиснені в рямці „нації” з фірмою ССРСР). Рекордова кількість 5.558 змагунів і змагунок боролася в 20 родах спорту і спортових ігор за 127 чоловічих і 32 жіночі звання олімпійських переможців-чемпіонів.

До змагань, що їх відкрив особисто мікадо (японський цісар), приглядалася рекордова кількість майже 2 мільйонів глядачів. Разом із спостерігачами 42-кілометрового марафонського бігу та гінців з олімпійським вогнем (від морської пристані до стадіону) це число досягає фантастичного рекорду 6,2 мільйонів душ!..

**

Нові олімпійські рекорди встановлено в усіх плавацьких дисциплінах, а далі в усіх категоріях підношення тягарів. В легкоатлетиці на 36 впало 27 старих рекордів, так само впали 3 рекорди у стрілецьких конкуренціях. Поруч із олімпійськими, занотовано 27 нововстановлених чи зрівняних абсолютних усесвітніх рекордів.

Все це жива прекрасна ода молоді на честь олімпійських гасел: „Швидше — вище — дужче!..” В перекладі на прозаїчну мову буднів це означає роки важкої праці (по 5-6-7 годин денно!..) й аскетичної здержливості від спокус молодості. Хто все ще сміє твердити, що тіловиховання — це тільки виховання тіла?..

**

Каже німецька приказка: „Світ — маленьке село...” Одні й ті ж тренери, одні й ті ж методи праці на тренінгах зрівняли не тільки індивідуальні й національні стилі — але й таланти — сили спортсменів.

Минулися часи, коли „божественний фін” Пааво Нурмі на біжні змагався тільки з... годинником, а інші, здубльовані на одну чи й більше рунд, ледве волокли ноги або, знесилені, відступали. Тепер на останній простій*) 5- чи 10-кілометрового бігу чоловіка 5-8 змагунів іде пліч-о-пліч — кожний однаково свіжий, однаково сильний, наче це старт, а не мета. На 100 метрів перед метою 5-кілометрового бігу в Токіо француз Жазі був попереду всіх і закінчив біг — на четвертому місці. Переміг американець Баб Шул з Огайо, що в час французового лідерства був на третій позиції.

**

Разом із старими рекордами остаточно впав міт про перевагу скандинавських народів у довгодистанційних бігах, що між двома війнами буйно ріс на славі Колемайнена, Нурмі, Рітолі, Віде, Ізогольо й інших, а після другої світової війни — на ефемеридних рекордах шведів Гега й Андерсона.

Цим разом єдиний скандинавець у бігу на 5 км — норвежець Тор Гелянд зайняв скромне восьме місце. Подібно було і в 10-кілометровому бігу, де за американським переможцем Білом Мілсом прийшли тунізієць Гамуді й австралієць Кларк.

Скандинавці — подібно, як Англія в футболі — „проспали” свою перевагу в довгодистанційних бігах. Інші працьовиті народи наздогнали їх і перегнали.

**

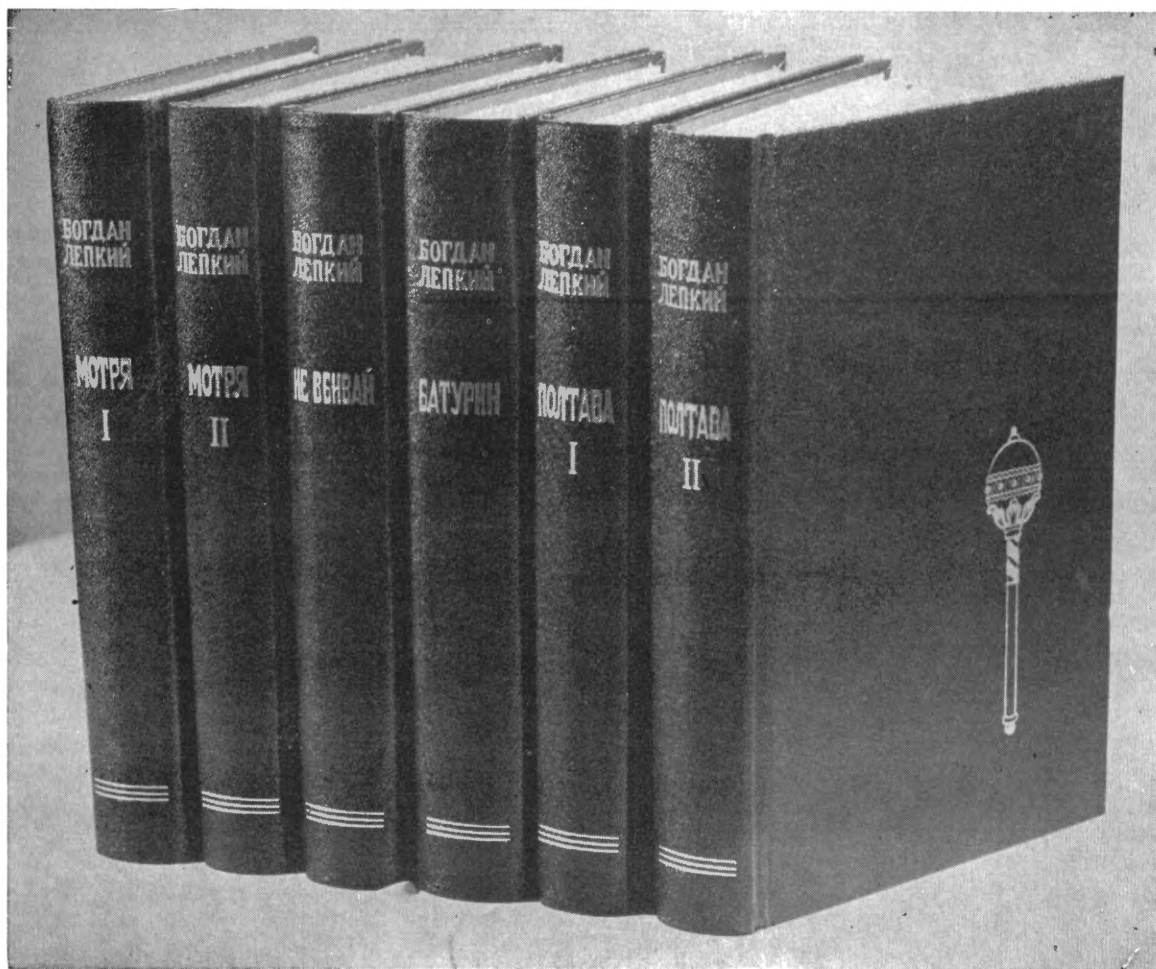
Згаданий міт базувався на твердженні, що, мовляв, південні, зокрема кольорові народи, по своїй природі вибухові, здатні до раптового короткого зусилля. Зате козир скандинавців і, взагалі, нордійців криється в їхній рівномірності й видержливості.

А тим часом... На зміну великому Нурмі прийшов поляк Януш Кусоцінський (10 км., Лос Енджелес, 1932), Олімпіаду в Гельсінках 1952 р. „вкрав” чех Еміль Затопек (5, 10 км., марафон), у Мельбурні 1956 р. панував українець Володимир Куць (5, 10 км.), а в Римі славою довгодистанційників поділилися новозеляндець Гальберг і росіянин Болотніков. Ще більш глузує собі з міту про перемогу скан-

*) Проста, з-німецька Zielgerade — одна з двох довгих бічних легкоатлетичної біжні з метою бігу.

ТРИЛОГІЯ БОГДАНА ЛЕПКОГО

МАЗЕПА

6 томів Трилогії Б. Лепкого Видавництва М. Денисюка (ювілейне видання з 1959 року)

МОТРЯ I	388 ст.	БАТУРИН	396 ст.
МОТРЯ II	306 ст.	ПОЛТАВА I	330 ст.
НЕ ВБИВАЙ	416 ст.	ПОЛТАВА II	428 ст.

Разом 2.264 сторінок друку

Ціна за цілість 21.00 дол. на сплати.

Замовлення без завдатку слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 WEST CHICAGO AVE.
CHICAGO, ILL., 60622 — USA

динавців у довгодистанційних бігах найдовший марафонський біг, де таки справді рішає видержливість. Після фінів Колемайнена (1920) і Стенроса (1924) сорок років останніх Олімпіад не виявляють ні одного скандинавського переможця. Зате рояться між ними... уроженці Півдня. Ось список переможців: 1928 — Ель Квафі, (Франція, насправді Півн. Африка); 1932 — Забаля (Аргентина); 1936 — Сон (Японія); 1948 — Каврера (Аргентина); 1952 — Затопек (Чехословаччина); 1956 — Мімун (Франція); 1960 і 1964 — Бікіля Абебе (Абіссинія).

**

Збільшується-згущується (як на меті мorderних довгодистанційних бігів) кількість „ідолів” поодиноких ігрищ. Колись була мова тільки про одиниці; (1912 р. — Джім Торп; 20 рр. — Нурмі; Лондон 1948 — голляндка Блянкерс-Кун; Гельсінкі 1952 — чех Затопек; Мельбурн 1956 — українець Куць і спринтер Морев ЗДА). Цим разом часописи заговорили про трьох ідолів: середньодистанційного бігуна Пітера Снела з Нової Зеландії (800 м. і 1500 м.), спринтера Баба Гееса із ЗДА (100 м., гінці 4 x 100) та абіссинського марафонця Бікілю Абебе. При тому, очевидно, забули плавака Дана Шолендера (ЗДА), що здобув 4 золоті медалі й нещодавно був обраний найкращим спортсменом 1964 року.

**

Чотири змагуни повторили свої перемоги з попередньої Олімпіади (в Римі, 1960 р.). Це поляк Юзеф Шмідт (трискок), новозеляндець Пітер Снел (800 м), абіссинець Бікіля Абебе (марафон) і дискобол Ал Ертер (ЗДА). Цей останній здобув навіть „гет-трік” — три перемоги під ряд (Мельбурн — 1956, Рим — 1960, Токіо — 1964). Ляйбгвардист цісарської охорони з Адіс Абеби, Бікіля Абебе, який ще в Римі біг босоніж, доказав, що півфунтові капці на ногах у нього важать так же мало, як додаткові чотири роки на спині (від римської Олімпіади рахуючи). Його час — 2 год. 12 хв. і 11.2 сек. (на 42 км.) на 3 хвилини й 5 секунд кращий від його ж римського осягу з-перед чотирьох років.

**

Щоб закінчити з рекордами, ще пригадаємо, що за найвартісніший успіх вважають перемогу 31-річного американського вчителя Лярабі в бізі на 400 м. (45,1 сек.). Він ніколи не здобув ніякої великої перемоги, і його давно

всі „відписали” як застарого до спринтів.

Найбільшим розчаруванням для своїх земляків був уже згаданий француз Мішель Жазі, який загубив свою перемогу в бігу на 5000 м. дослівно на меті. Якби не перемога д'Оріоля в кінських скоках останнього дня, то „ля гранд насіон” була б вийшла з Олімпіади без золотої медалі.

Найважчу проблему завдав детективам Бікіля Абебе. Він зголосив поліції згубу пропа-м'ятного персня, що його дістав у дарунок від свого негуса — цісаря Гайле Селясіє... Якщо б це трапилося спринтерові, то перешукати 100-200-метрову трасу бігу було б неважко. Але 42 кілометри — даруйте! (сказала поліція)...

**

То власне виграв останню Олімпіаду? Американці посилаються на більше число здобутих золотих медалей — Совети діалектично доказують, що всіх медалей (золотих, срібних і бронзових) вони здобули 96, а ЗДА — тільки 90. Можна рахувати за старим неофіційним ключем (10 пунктів за перше місце, 5 — за друге, 4 — за третє, 3 — за четверте, 2 — за п'яте й 1 пункт — за шосте), але пунктувати можна тільки 3 перші місця, бо більше місць цим разом ніяка табеля не подає. За таким пункточисленням виходить, що ЗДА здобули 602 пункти, а СРСР — 595. Це значить, що Америка — рахуючи число золотих медалей чи кількість здобутих пунктів за нагороджені медалями 3 перші місця — ясно й недвозначно виграла XVIII Ігрища в Токіо 1964. Пунктова система пересуває в таблиці Німеччину з четвертого на третє місце. Японія здобула третє місце кількістю золотих медалей (16 — 10), але Німеччина здобула 282 пункти проти японських 225.

**

Наступна Олімпіада, XIX-та за чергою, відбудеться в Мехіко Ситі 1968 р.

Якщо мова про умови для спортсменів, то гіршого вибору не можна було зробити: положене на висоті півтори милі (два кілометри!) над рівнем моря, Мехіко Ситі має таке рідке повітря, що навіть при звичаєні до цього місцеві спортсмені мусять перед змаганнями й під час перерви впоминовувати штучно до легенів запас кисня. Більш ніж сумнівно, чи мексиканський уряд спроможеться фінансово так обладнати спортивні споруди й комунікацію, як Токіо чи Рим. Єдина добра прикмета Мехіко — воно... близьке до нас віддаллю, отже легко можемо бути свідками цих ігрищ.

**

Щораз більша професіоналізація спорту, а з другої сторони технічно-спортова проблематика в судівництві є причиною, що на Міжнародний Олімпійський Комітет іде натиск-домогання виєлімінувати з програми Олімпійських Ігриш деякі роди спортів. Сюди належать такі спорти і спортові гри, які мають власні чемпіонати світу (ковзання, гокей, футбол, бокс). Цікаво, що саме такі спорти найбільш „засмічені” професіоналізмом...

Далі, елімінація мала б охопити такі роди спорту, в яких не можна математично підрахувати вислідів (напр. пунктація в боксі, в фігурній їзді на ковзанах, у плавацьких скоках, у гімнастиці). Гімнастика, що, до речі, є основною базою постачання пунктів для Советів, мусіла б бути зредукована до кількох, а не, як дотепер, подавана в кільканадцятьох конкуренціях.

Але, чи щось із цих плянів буде здійснене? Проти реформи напевно підіймуть крик Совети, а за ними — сателіти, а голова Міжнародного Олімпійського Комітету, чикагський готеляр Евері Брандедж, якому здається, що він тримає ключі до миру в світі, напевно зробить усе, щоб зацитькати москалів.

**

В останній час рознеслася вістка, що герої останньої Олімпіади, американські спринтери Геес і Кар (200 м.) перейшли на професіоналізм — підписали контракти з американськими професійними футбольними клубами.

Очевидно, малий несмак — хоч ніхто незможним спортсменом не має права брати за зле їхнього намагання фінансово влаштуватися.

Тільки в советському таборі такий несмак невідомий. Там кожний великий спортсмен має все „за потребою”, просиджує цілі місяці на Криму в час, коли звичайному громадянину спізнення-„прогул” на працю загрожує засланням. А містер Брандедж дивиться на це все й питання аматорства таких „державних аматорів” залишає „їхньому сумлінню”.

Блаженні віруючі — бо їх є царство небесне!...

О. Сип

„ОВИД” — ве Ваш журнал.

Альбом до Служби Божої на платівках у мистецькому оформленні арт. мал. Оксани Мошинської.

НАЙКРАЩИЙ ДАРУНОК

СЛУЖБА БОЖА

НА ДВОХ ДОВГОГРАЙНИХ НІ-FІ ПЛАТІВКАХ

Замовлення і гроші (чеком або „моні ордером”) слати

на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2226 West Chicago Avenue — Chicago 22, Ill., — USA.

— — — — тут відтати — — — —

До Видавництва Миколи Денисюка

ЗАМОВЛЕННЯ

Цим замовляю один альбом довгограйних платівок із Службою Божою у виконанні хору церкви св. Варвари у Відні, в ціні 12,00 дол. разом з коштами пересилки. Прошу вислати додаткову платівку з „Боже, вислухай благання” і ін., на що пересилаю ще одного долара.

Разом пересилаю дол. 13.00.

Моя адреса:

Роля Шевченка в формуванні нової української мови

За останні десятиліття дуже багато написано про місце Шевченка в розвитку української літературної мови, при чім Шевченко в цих писаннях виступає під різними титулами: „творець української літературної мови,” „основоположник української літературної мови,” „основоположник української літературної норми,” „великий реформатор української мови” та ін. Але остаточно ми так і не знаємо, в чім же полягають заслуги Шевченка у творенні української літературної мови. Не знаємо тому, що немає чіткого визначення ролі Шевченка в процесі формування нової української літературної мови.

В цій статті ми спробуємо накреслити хоч би в загальних рисах той правдивий шлях, яким ішов Шевченко в своїй творчості, без перебільшення, яке аж занадто рясніє в дослідях радянських мовознавців і літературознавців. Спробуємо дати дійсно наукові підстави для розуміння заслуг Шевченка в розвитку української літературної мови. Ці заслуги можна зрозуміти лиш на базі нових діалектологічних дослідів, що їх дає нам сучасна діалектологічна наука.

Радянські вчені, як відомо, значення Шевченка в творенні української літературної мови зв'язують з загальним принципом формування літературної мови, який полягає в тому, що в основу літературної мови лягає якийсь більш розвинений діалект¹⁾. На підставі політичної (не мовознавчої) теорії Й. В. Сталіна припускають, що в основу російської мови ліг курсько-орловський діалект, а в основу української мови — полтавсько-київський діалект²⁾, тобто діалект населення центральної української території — Київщини і Полтавщини³⁾.

В науці досі панував погляд, що в основі української літературної мови лежить південно-східний діалект, в склад якого входить середньо-наддніпрянський говір⁴⁾, включно з говорами

Полтавщини і Київщини⁵⁾. До цього діалекту належить і говірка Звенигородщини. Але останнім часом в радянському мовознавстві запанував новий погляд, згідно з яким термін „полтавсько-київські говірки” штучно перетворено на „полтавсько-київський діалект,” а термін „південно-східний діалект” замінено на „південно-східні говори.” Цей т. зв. полтавсько-київський діалект нібито є „ядром південно-східних говорів,” як окремий діалектний тип, який має такі типові для української мови ознаки, що „при змішуванні його з іншими діалектами, як правило, риси полтавсько-київського діалекту витісняють і заступають інші діалектні особливості⁶⁾).

Таким чином, поклавши в основу не науковий, а політичний, „сталінський” принцип⁷⁾, що „українська загальнонародна мова поступово витворюється на основі полтавсько-київського діалекту”⁸⁾, радянські вчені створили цілу систему вчення про „полтавсько-київський діалект”⁹⁾. Ф. Т. Жилко пише спеціальну статтю

квi лежить основа того типу, яким мусить визначитися вироблена літературна мова всіх українців”. Див. З. Т. Франко: Іван Франко про роль говорів Наддніпрянщини у формуванні української літературної мови. Зб. Полтавсько-Київський діалект — основа української національної мови, Київ, 1954, стор. 221.

⁵⁾ Акад. Л. Булаховський пише з приводу цього: „Належачи історично найактивнішій частині українського народу, ... південно-східне наріччя (діалект П. К.) найбільше надавалось до того, щоб правити за основу мови цілого українського народу”. Він не вважає навіть переконливим погляд про важливість південно-східних говорів тому, що вони займають центральне місце. „Історія літературних мов, — каже він, — не підтверджує значення такого актора; справа не в ньому, а в соціально-політичній і культурній вазі відповідних центрів країни, а ця вага, як відомо, може й не перебувати в зв'язку з географічною централістю і належними останній говірками”. Л. Булаховський: Питання походження української мови. АН УРСР, Інститут мовознавства ім. Потебні, Київ, 1956, стор. 21.

⁶⁾ Див. Ф. Т. Жилко. Про умови формування полтавсько-київського діалекта — основи української національної мови. Зб. Полт.-київ. діалект, 3-4.

⁷⁾ Бож Сталін нічого спільного з діалектологією не мав.

⁸⁾ Ф. Т. Жилко. Там же, 19.

⁹⁾ Треба думати, що цей термін створено не на Україні, а, за вказівками Сталіна, в Росії, і українські вчені наслідують механічно російських. Порів. у Кузнецова: „... ведущую роль в формировании украинского языка приобретает полтавско-киевский диалект”. Проф. П. С. Кузнецов: Русская диалектология, Москва, 1951, стор. 13. Далі, вживши цього терміну, українські вчені не забувають згадати заслуги в цьому Сталіна: „В основу загальнонародної української мови, як відзначив Й. В. Сталін і як про це свідчить зіставлення фактів літературної мови з спеціальними діалектологічними дослідженнями, ліг полтавсько-київський діалект”. В. С. Ільїн. Мова Т. Г. Шевченка і розвиток сучасної української літературної мови. Зб. Полт.-київ. діал., 195.

¹⁾ Див. Б. Кобилянський. Діалект і літературна мова. Київ, 1960, с. 21.

²⁾ Й. В. Сталін. Марксизм и вопросы языкознания. Москва, 1950, стор. 43-44. Див. проф. П. С. Кузнецов. Русская диалектология. Москва, 1951, ст. 13.

³⁾ Див. В. С. Ільїн. Мова Т. Г. Шевченка і розвиток сучасної української літературної мови. Зб. Полт.-Київ. діал., 195.

⁴⁾ Ще І. Франко писав (Літературно-науковий вісник, Львів, 1907, стор. 227), що говори Наддніпрянщини створили базу єдиній літературній мові. „Кожний, хто брався писати тією мовою, ... мусів зачинати від Котляревського, Квітки, Шевченка, Марка Вовчка, Нечуя-Левицького, мусить бачити, що тут у мові тих письменни-

„Про умови формування полтавсько-київського діалекта,” В. С. Ващенко друкує книгу „Полтавські говори,” де намагається довести, що граматична система полтавських говорів в своїй основі збігається з літературною мовою. „І хоч повного збігу нема, а ототожнювати їх було б хибною, проте факт великої близькості їх та особливої, історично обумовленої взаємодії не можна не враховувати”¹⁰).

Полтавсько-київський діалект, мовляв, характеризується „значною внутрішньою цілістю на всій території свого поширення.” „Навіть деякі суміжні говори не розладжують цієї цілості, мало відрізняються від полтавсько-київського діалекта і, таким чином, зміцнюють широкі угруповання на великій території”. Цей діалект, як зазначає Ващенко, „характеризується відносно більшою стійкістю і самобутністю основної частини свого словникового складу, ніж інші діалектичні групи.” Лексичний склад цього діалекту, мовляв, „закономірно міцнів, збагачувався й розвивався в історичному своєму минулому на східнослов'янському ґрунті.” Тому „переваги полтавсько-київського діалекта безсумнівні”. Ці переваги Ващенко описує в розділі „Лінгвістичні умови переваги полтавсько-київського діалекта в процесі формування літературно-національної норми” (ст. 345-355).

Особливу увагу в перевазі полтавсько-київського діалекту, на думку Ващенко, привертають до себе два процеси історично-лінгвістичного порядку: консервація старих форм у південно-західних говорах і провідна роль полтавсько-київських говорів у загальному поступі до новішого стану в розвитку живого діалектного мовлення. Отже, твердить далі Ващенко, „полтавсько-київський діалект випередив інші діалекти у своєму розвитку, визначив основні закономірності й залучив на своїй основі до цього процесу інші діалекти, як до спільного процесу творення загальнонародних основ національно-літературної норми”¹¹).

З перевагою мовних особливостей „полтавсько-київського” діалекту радянські вчені стверджують також перевагу фолкльору. „На території середньої Наддніпрянщини, — пише Ф. Жилко, — та близьких до неї земель витворився багатющий найбільш типовий фолклір українського народу. Саме пісні та взагалі різні фолклірні твори Наддніпрянщини стали до певної міри зразковими для всього нашого народу, поширились у різних місцях України”¹²).

¹⁰) В. С. Ващенко. Полтавські говори, 1957, стор. 280.

¹¹) В. С. Ващенко. Полтавські говори, 392, 396.

¹²) Ф. Т. Жилко. Про умови формування полтавсько-київського діалекту, 13.

На таких діалектологічних основах побудований у Радянському Союзі¹³) новий культ Шевченка як „творця, основоположника, реформатора” нової української літературної мови. Ось що пише Ф. Жилко: „Основоположниками сучасної української літературної мови є І. П. Котляревський і Т. Г. Шевченко (з південної Київщини). Особливо велику роль відіграв Т. Г. Шевченко в піднесенні української літературної мови на основі говорів середньої Наддніпрянщини до рівня єдиної літературної мови українського народу”¹⁴).

І. К. Білодід видав навіть спеціальну книжку „Т. Г. Шевченко в історії української літературної мови” (АН УРСР, Інститут мовознавства ім. Потебні, Київ, 1964), де підносить Шевченка на височинь „великого реформатора української мови.” Він пише зокрема: „Здійснений Т. Шевченком творчий синтез української літературної мови, визнання українським народом мови Шевченка як своєї національної літературної мови, піднесення її до рівня розвинених літературних мов світу, дають підстави вважати Т. Г. Шевченка основоположником української літературної мови на широкій основі живої народної мови.” Білодід приписує Шевченкові навіть „наукове розуміння” самої суті, поняття, обсягу „загальнонаціональної літературної мови та її функції в житті суспільства.” Він твердить далі: „У принципах творення нової літературної мови він (Шевченко) орієнтувався не на одну якусь соціальну категорію людей — носіїв мови (напр., на селянство чи інтелігенцію), а на весь український народ, якому потрібна була єдина, високорозвинена і досконала літературна мова як засіб спілкування у всіх сферах мовної практики, як засіб дальшого історичного розвитку і боротьби, осягнення нових і нових вершин культури, науки, один із могутніх засобів виявлення своїх творчих можливостей і гідностей в сім'ї народів нашої Батьківщини”¹⁵).

¹³) Кажемо „новий”, бо раніше, десь у 20-их роках, існував зовсім інший, протилежний погляд на Шевченка. В. Коряк (Боротьба за Шевченка. ДВУ, Харків, 1925, стор. III) писав тоді: „Загалом поетика Шевченка не визнається оригінальністю і цілком зрозуміла для селянина”. Ще раніше, в 1921 році, Коряк писав у „Вістях ВУЦВК”: „Це торік молодий український професор Снявський на урочистому засіданні харківської філії Київського Наукового Товариства одверто проголосив з піднесенням, що, мовляв, „український народ остільки шанує свого поета, що аж створив культ пам'яті Шевченка”. „Отже, — пише він далі, — й досі такі заяви можуть лунати ще й на цього річного та й дальших святах, і з цим треба повести рішучу боротьбу”. Див. М. Глобенко. Шевченко в советському літературознавстві. Записки НТШ, т. 161, Нью-Йорк, 1953, стор. 172.

¹⁴) В. Т. Жилко. Про умови формування полтавсько-київського діалекту, 13.

¹⁵) І. К. Білодід. Т. Г. Шевченко в історії української літературної мови, 44.

орієнтувався не на одну якусь діалектну, а на загальнонародну базу літературної мови, і тому саме його мова на довгий час стала загальнонаціональною літературною нормою.

Як бачимо, підкреслюється загальнонаціональна, загальнонародна основа мови Шевченка. „У мові Шевченка, — пише Білодід, — відсутні мовні провінціалізми, діалектизми, а коли десь і зустрічаються, то зовсім у незначній кількості. Він свідомо уникав діалектичних слів і виразів, навіть діалектизмів своєї рідної Звенигородщини, не припускав опрощення мови, вульгаризмів, того глибоко селянського просторіччя, яке само по собі не дає уявлення про творчі можливості мови”¹⁶). Навіть граматична сторона мови, як твердить Білодід, „в усій чистоті і типовості відображає граматичну систему української загальнонаціональної мови, яка є основою і української літературної мови”.

Шевченко в основу своєї творчості поклав загальнонародну розмовну мову. Ще в 1939 році Г. Левченко писав: „Шевченко сміливо вводив розмовну мову в поезію, він дав розмовній мові всі права громадянства. Розмовна мова в обрібці Шевченка стала поетичною, художньою”¹⁷). Те саме стверджує й І. Білодід. Навівши загальне твердження, що в творенні української літературної мови брали участь представники певних діалектів — І. Котляревський (полтавського), Г. Квітка-Основ'яненко (слобожанського), Шашкевич, Головацький і Вагилевич (південно-західного), Білодід зазначає, що з виходом на історичну арену творчості Шевченка це твердження змінилось. Мовляв, Шевченко ствердив як основу літературної мови загальнонародну українську розмовну мову, ствердивши разом з тим провідну роль говорів середнього Наддніпров'я¹⁸). До Шевченка і в його час, — каже Білодід, — не було такого письменника чи поета, який би так глибоко знав народну українську мову, вмів розумно, цілеспрямовано і естетично нею користуватись в пляні вироблення мовної загальнонаціональної цілості¹⁹).

Таким чином, ознакою мови Шевченка вважається „найглибша народність”, що визначає „місце великого поета в історичному процесі формування і розвитку національної мови українського народу”. Саме тому Шевченко за-

ймає виключне місце в цьому процесі, що „його творчість і мова глибоко зв'язані з народом”²⁰).

Але Шевченкова народна мова має відмінний характер супроти інших письменників. П. Плющ у своїх „Нарисах” пише, що „відмінність у використанні народної мови Т. Шевченком полягає насамперед у художній реалістичності її вживання, без того суб'єктивізму, риси якого можна спостерігати і в І. Котляревського, і в Квітки-Основ'яненка”²¹). Більше того, Шевченко не просто використовував народну мову, а розвивав її далі, як це стверджує в своїй розвідці В. Ільїн: „Вивчаючи творчість Шевченка, — пише він, — ми переконуємось, що він, поклавши в основу своєї мови живу народну мову, а саме полтавсько-київський діалект, користуючись народною лексикою і фразеологією, народними образами, метафорами, порівняннями, — удосконалював їх, поширював, розвивав далі, примушував їх грати всіма барвами справжнього полум'яного живого слова, яке здатне передати найскладніші душевні переживання, соціальні конфлікти, картини природи”²²). Те саме говорить і в „Курсі історії української літературної мови” (т. I, 211). Ствердивши факт, що основним джерелом мови Шевченка є мова народу в житті і творчості, автори „Курсу” зазначають: „Але він не копіював живої мови, а добирав з неї все найкраще і удосконалював на вищій рівень, примушуючи „по-новому звучати живе народне слово”.

Звідси впливає оцінка Шевченкової поезики. Марієта Шагінян, дослідниця творчості Шевченка, вказує на дві односторонні теорії щодо оцінки поезики Шевченка: фолклорну і „індивідуальної майстерності”, які кінець-кінцем зійшлися на самозапереченні. Тим часом, — каже Шагінян, — поезика Шевченка не може бути виведена ні з фолклористики, ні з голої майстерності, а є плодом безнастанного творчого розширення народної мови. З кожним твором Шевченко удосконалює для народу, його зброю культури — мову, робить ніжну, м'яку мову селянина гострою для боротьби. Шевченко, — каже далі Шагінян, — залишається безсмертним тому, що він викував для народу мову, здібну до глибоких, історично-правдивих, тонких узагальнень за допомогою

¹⁶) І. К. Білодід. Т. Г. Шевченко в історії української літературної мови, 42.

¹⁷) Г. А. Левченко. Місце Шевченка в історії української літературної мови. Т. Г. Шевченко: 36. статей до 125-ліття з дня народження. В-во КДУ, 1939, стор. 319.

¹⁸) І. К. Білодід. Шевченко в історії укр. літер. мови, 40.

¹⁹) Там же, 42.

²⁰) Курс історії української літературної мови, т. I, АН УРСР, Київ, 1958, стор. 211.

²¹) П. П. Плющ. Нариси з історії української літературної мови. Київ, 1958, стор. 238.

²²) В. Ільїн. Мова Т. Г. Шевченка і розвиток сучасної української літературної мови. 36. Полтавсько-київський діалект — основа української національної мови. АН УРСР, Київ, 1954, стор. 216.

найпростіших засобів і нескладних, здавалось би, висловлювань²³).

Разом з народною мовою Шевченко впровадив в українську літературну мову також і певні загальні норми. Він уважається „основоположником тих літературних норм, які лежать в основі системи норм сучасної літературної мови”²⁴). В. Ващенко і П. Петрова у відповіді на запитання до учасників IV Міжнародного з'їзду славістів „В якій мірі проблематика мови Т. Г. Шевченка і його впливу на дальший розвиток української художньої мови важлива для загальної теорії виникнення і розвитку літературної мови?”²⁵) твердять насамперед, що розвиток української літературної мови характеризується „дуже тісним зв'язком з мовною практикою Т. Г. Шевченка”. А звідси вони вбачають найбільш „типовий зразок активного впливу” Шевченка на цілий процес творення норми літературної мови. Цей вплив творчості Шевченка вони пояснюють кількома причинами.

Поперше, — пишуть вони, — творчість Шевченка розквітла в період, коли українська літературна мова не була ще усталена, тому мова Шевченка, мовляв, стала зразком, що „визначав літературну норму”. Подруге, Шевченко ввів в літературну мову тип народної мови (південнокиївської говірки), який ліг в основу літературної норми. Потрете, мова Шевченка спиралась на фолклорні зразки, де виявилось загальнонародне. Почетверте, Шевченко був талановитим організатором стилістичної системи української мови, що стала зразком для мовної практики письменників і поетів майбутнього. Вкінці вони стверджують, що Шевченкова мова дійсно є зразковою і становить той тип, який став основою для дальшого розвитку. Тому, мовляв, в силі залишається твердження, що Шевченко є основоположником літературної норми української мови.

Проте, в мові Шевченка є ряд діалектичних відхилень від норм літературної мови. В. Чапленко подає ряд фонетичних і морфологічних особливостей, що відрізняють Шевченкову мову від мови літературної, як напр., „зо-в'яла”, „зо мною”, „явор”, „корень”, інфінітив на **-ти** і **ть**²⁶). Або збереження суфікса **-ова** (частовати, годовати, руйновати, будова-

ти та ін.). В. Ільїн пояснює це як „сильну діалектно-розмовну традицію”²⁷). І немає нічого дивного, бо ж на творчості кожного письменника позначається його діалектна стихія. Отже, й на мові Шевченка є „нашарування і північно-, і східньо-, і західньоукраїнських діалектів”²⁸).

Щодо церковнослов'янізмів, то в українській літературі саме Шевченко виразно визначив шляхи і цілеспрямовання стилістичного використання старослов'янської лексики, фразеологізмів і окремих форм. В радянському мовознавстві вказується на „двопланове” вживання цих форм у Шевченка, а саме: 1) надати урочистості, посилити щирість і теплоту в характеристиці позитивних персонажів; 2) як протилежність, посилення іронії, сарказму при змалюванні носіїв „усіх зол царизму” (Сон, Кавказ, Єретик, Неофіти, Марія та ін.)²⁹).

Досі ми говорили про роль Шевченка в формуванні нової української літературної мови на матеріалі головно радянських дослідів мови поета. Вони майже одностайно твердять, що Шевченко формувал літературну українську мову на тлі „південно-київського діалекта”, тобто говірок середньої Наддніпрянщини і прилеглих земель — говірок, які лягли в основу української літературної мови. Але все ж, кінецькінцем, виникає питання, яке недавно поставив у своїх діалектологічних дослідях проф. Кость Кисілевський — питання, чи Шевченко в своїй творчості користувався дійсно з південно-східнього та північного діалектів, чи, може, тільки з народної мови своєї вузької батьківщини, тобто із звенигородської говірки, яку він знав найкраще.

Відповідаючи на це питання, ми спинимось на ньому докладніше. Цьому питанню присвятив окрему розвідку відомий український діалектолог проф. К. Кисілевський під назвою „Ізоглови Звенигородщини і Шевченкова мова”³⁰). К. Кисілевський вважає, що саме звенигородська говірка виросла в Шевченкову мову, і виставляє досить переконливі докази. Ця говірка належить до середньонаддніпрянського говору південно-східнього діалекту. Він точно вказує межі недавніми обслідуваннями ізоглос (розміжних ліній) для діалектологічного атласу, подаючи мовні особливості цього говіркового гнізда і порівнюючи їх з Шевченковою мовою.

К. Кисілевський стверджує далі, хто мав

²³) М. Шагинян. Тарас Шевченко. Москва, 1946, стор. 15, 23.

²⁴) П. П. Плющ. Нариси, 238.

²⁵) Див. Філологічний збірник. АН УРСР, Київ, 1958, стор. 324-337.

²⁶) В. Чапленко. Українська літературна мова. Нью-Йорк, 1955, стор. 110.

²⁷) В. Ільїн. Мова Т. Г. Шевченка, 209.

²⁸) Ю. Шерех. Галичина в формуванні української літературної мови, УВУ, Мюнхен, 1949, стор. 3.

²⁹) Див. В. Ільїн. Мова Т. Г. Шевченка, 200.

вплив на формування мови молодого Шевченка, відзначаючи такі фактори: оточення серед сільських дітей, особливо його мати Катерина Бойко, далі сестра Катерина, дід Іван, батько Григорій, Оксана Коваленко та Іван Федьорка. Крім того, Шевченко добре знав околицю Звенигородщини з мандрівок до Зеленої Діброви, до Тарасівки, Пединівки, Будищ, Лисянки; з подорожі з батьком в Гуляй-Поле, Єлисавет; з прощі в Мотронинський монастир, де слухав оповідання старих прочан про героїв Коліївщини; з поїздок до Богуслава, Канева, Бурти, Шполи та ін. В Петербурзі Шевченко жив з Іваном Стешенком з Богуслава, з земляками Федором Ткаченком, Іваном Нечипоренком, Євгеном Гребінкою з Пирятинщини. Нарешті, в зрілому віці Шевченко розвивав свою мову в колі приятелів, особливо під час подорожей по Україні до 1847 року та в колі кирило-методіївців.

К. Кисілевський стверджує далі, що сучасний південно-східний діалект, до якого належить говірка Звенигородщини, має понад 30 особливостей, які відрізняють його від південно-західного. І найважливіші з них такі: 1) зберігання **а, я** після м'яких приголосних (сяду, хотять, чяс); 2) м'які звуки в суфіксах і закінченнях (хлопський, козацький, роблять, кажіть); 3) м'яке **р** (рябий, рядно); 4) коронально-дорсальна вимова **сь**; 5) подвоєння приголосних (зілля, збіжжя); 6) закінчення **-і** у відмінюванні іменників (панові, на коні, на землі); 7) нерухома частка **ся**, яка може скорочуватись в **сь**; 8) зник особових закінчень у минулому часі (я ходив, я ходила), тоді як у південно-західному діалекті вони є (ходив-ем, ходились-мо); 9) майбутній час з **му** (ходитиму); 10) зберігання епентетичного **л** (земля, роблять); 11) зберігання дзвінких приголосних в кінці слів та перед недзвінкими приголосними (зуб, дід, бабка); 12) закінчення **-ей** в родовому множині іменників (людей, гостей, коней); 13) зберігання м'якої прикметникової відміни (синій, синя, третій); 14) зберігання закінчень твердої і м'якої відміни іменників (рибою, синицею, орлом, конем, коневі); 15) інфінітив на **-гти, -кти** (бігти, пекти), тоді як у південно-західному діалекті **-чи** (бічи, печи); 16) особливості наголосу³¹⁾.

Ці головні прикмети є основою Шевченкової мови. Крім того, К. Кисілевський відзначає ще й інші особливості, що створились в суспільстві з перехідними говорами до північного діалекту. Він думає, що ці особливості сто років тому напевне були поширені також в го-

вірці Звенигородщини. Нині вони вже є архаїзмами і фолкліорними явищами в Шевченковій мові. До цих особливостей він залічує такі: 1) **о, е**, замість літературного і (пошли, одпочить, вольний)³²⁾; 2) закінчення присвійних прикметників на **-и** (Настусини коси, цареви князі); 3) суфікс **-ова** в дієсловах (пановати, рятовати, частувати); 4) вживання інфінітивних форм з **ти і ть** (руйнувати, питать; форми з **ти** — вплив південно-західного діалекту); 5) архаїчні форми — здовжені прикметники (грядущее, добрая, чужее); 6) скорочена форма 3 ос. на **-а** (зна, вирина, підійма); 7) вживання форм тепер. часу з **дж, тч, сш, ж, ш** (блужу, мушу) замість уживаних у живій мові форм: **ходю, носю, прося**; 8) закінчення **е** зам. **и** в 3 особі одн. дієслів (ходе, носе); 9) архаїчні форми відмінювання дієслів: дієприслівники на **-а, -я**, (яко мога, сидя) і форми наказ. способу на **-іте** (вернітеся, дивітеся); 10) асиміляція і дисиміляція (подінеся, бачся, вмиетця); 11) форми без епентетичного **н** (до його, од їх); 12) пестливі слова як доказ використання народної мови околиць Звенигородщини (слізеньки, зозуленька); 13) нарешті, церковнослов'янізми, особливо в творах релігійного змісту³³⁾.

На підставі аналізу К. Кисілевський, врешті, приходить до таких висновків:

1) Шевченко виростав з народної мови своєї рідної Звенигородщини, що тоді, 150 років тому, ще не була вільною від старовинних особливостей. Нині вони збереглися трохи далі на півночі, а колись були знані навіть у цілому наддніпрянському та полтавському говорах, як про це свідчать пам'ятки XVII ст. їх околиці³⁴⁾.

2) З молодих років життя Шевченко вживав у своїх творах та в листуванні завжди тих самих мовних особливостей.

3) В молодості він не міг вирішувати складної проблеми загальної літературної мови.

4) Здогади київських мовознавців не підтверджені даними Шевченкової мови. Їх гіпотези спираються на „теорії Сталіна”, який в діалектології не виявив жадного знання, а також його „полтавсько-київський діалект” не існує і тим більше не існував за доби Шевченка, коли Київ лежав на території північного діалекту, а

³¹⁾ К. Кисілевський. Ізгласи Звенигородщини і Шевченкова мова, 24.

³²⁾ В. Ільїн (Мова Т. Г. Шевченка, 209) пояснює помилково тим, що літературна мова, мовляв, ще остаточно не сформувалась за часів Шевченка.

³³⁾ К. Кисілевський. Там же, 24-32.

³⁴⁾ Див. С. П. Самійленко. До характеристики полтавсько-київського діалекта за пам'ятками XVII ст. 36. Полтавсько-київський діалект — основа української національної мови. Київ, 1954.

³⁰⁾ Наукові записки Українського Вільного Університету, ч. 4-5, 1961, Мюнхен.

в Полтаві і в найближчій околиці до Псла існували і тепер існують розбіжні з Шевченковою мовою особливості.

Звідси К. Кисілевський робить такий кінцевий висновок: Шевченко любив свою рідну Звенигородщину, знав найкраще і цінив її мову й фолкльор, усе життя вживав її говірки та на її базі оформив тодішню літературну мову України³⁵⁾.

Досліди говірки Звенигородщини і мови Шевченка, а також відомості з історичної діалектології, що їх подає нам проф. К. Кисілевський, такі ґрунтовні, що їх ніяк не можна обминути, оцінюючи справжні заслуги Шевченка в формуванні нової української літературної мови. Не можна також не зважити на його висновки, які безперечно проливають світло на дійсні заслуги Шевченка в історії української літературної мови. Одночасно ці висновки розкривають надмірне, штучне вихваляння Шевченка як творця і нормалізатора української літературної мови нібито на базі неіснуючого „полтавсько-київського діалекта”. Правильно завважив К. Кисілевський, що Шевченко не міг вирішувати складних проблем загальної літературної мови, хоч прагнув усе життя мати свою рідну літературну мову, щоб запровадити її в школу³⁶⁾. Шевченко не був реформатором, ні нормалізатором української мови, бо нормалізацію літературної мови за певним принципом провадять академічні комісії учених мовознавців, автори ґраматик, підручників ортоґрафії, ортоепії і словників, а школа прищеплює ці норми своїм учням³⁷⁾.

Шевченко безперечно відіграв велику роль в формуванні нової української літературної мови, як глибоко народний поет України, давши найкращі зразки своєї творчості. Але все ж діалектною основою його мови, як і мови кожного письменника й поета, є його рідна звенигородська говірка, фолкльор, що на них він головню й спирався в своїй творчості. Він не був ні вченим мовознавцем, ані діалектологом, щоб вивчати говори української мови і на їх базі будувати літературну мову.

Заслуги Шевченка неперевершені — як поета, як мистця, творця різних поетичних форм, стилів та взагалі засобів його творчої лямбортії, яких не міг дати ніхто інший з його попередників і сучасників. Шевченко користувався двома видами української мови — розмовною мовою і фолкльорною, тоді як інші його сучасники - романтики користувались тільки

фолкльорною мовою³⁸⁾. Тому його мова відрізняється від мови інших письменників і поетів. Його заслуги в тому, що він майстерно ввів елемент своєї говірки в літературну мову і тим оформив її, створивши основи для дальшої літературної творчості майбутніх класиків української літератури, для дальшого розвитку літературної мови. Правильно зазначив Ф. Колесса³⁹⁾, що „Шевченко був ориґінальний і неповторний у своїй мові,” яку він залишив нам у своїй творчості.

Джерелом стилістичного багатства та художніх засобів поета є недавно виданий у Києві „Словник мови Шевченка” (видавництво „Наукова Думка,” тт. I, II, 1964), де повністю розкривається не тільки Шевченкове слово, але й мова взагалі. Безперечно, це велике досягнення в науковому шевченкознавстві. Із „Словника” можна довідатись про різні засоби творчості Шевченка. Тут можна простежити неперевершені художні засоби, випробувані в практиці поета. Зокрема „Словник” дає численний матеріал для вивчення історії української літературної мови. Цей матеріал не тільки відображає мову епохи Шевченка, але й указує окремі зміни й перетворення в її складі в процесі формування. Напр., в 42 випадках уживання форми „багато” (Сонця мало, рясту мало і багато хмари) лише в одному випадку вжито „багацько.” Тим часом як в „Енеїді” Котляревського в усіх 14 випадках вжито лише „багацько” (Всі човники їх розчухрало, Багацько війська тут пропало). Якраз в основі літературної мови лежить слово „багато.” „Словник мови Шевченка” розкриває широкі можливості для української філології, для дальшого правдивого вивчення заслуг Шевченка в формуванні нової української літературної мови.

³⁸⁾ В. Чапленко. Українська літературна мова, 10.

³⁹⁾ Філарет Колесса. Студії над поетичною творчістю Т. Шевченка. Українська Могиланська Академія, Львів-Київ, 1939.

Володимир Несторович

СЕРЦЯ І БУРЕВІЇ

468 сторінок великого формату

в твердій оправі

Ціна \$ 6.80

Замовлення і гроші слати на адресу „Овиду”.

³⁵⁾ К. Кисілевський. Там же, 33-34.

³⁶⁾ Див. В. Чапленко. Українська літературна мова. Нью-Йорк, 1955, с. 99.

³⁷⁾ Б. Кобилянський. Діалект і літературна мова, 30.

Іван Липа

У століття народження

В галерії наших виїняткових постатей на переломі XIX і XX ст. почесне місце займає Іван Липа, співосновник з Борисом Грінченком і Миколою Міхновським конспіративного „Братства Тарасівців” з метою боротьби за здійснення Шевченкового ідеалу „сім’ї вольної, нової” — боротьби, що її суть і мету з’ясували тарасівці в своїй „Profession de foi”, поміщеній у львівській „Правді” 1893 р.*). Його головним автором був власне Іван Липа. Найяскравішим же виявленням того нового політичного руху, що його започаткували тарасівці, була відома промова, а згодом брошура Миколи Міхновського, видана 1900 р. п. з. „Самостійна Україна”. Від часу заснування „Братства Тарасівців” минає саме 75 літ — цей період кристалізації нового, модерного українського державницького політичного мислення.

Життєвий шлях Івана Липи для нас цікавий ще й тому, що він у великій мірі відноситься і до Юрія Липи — його сина і переємника батьківського „Вірую”, його ідей, літературного та публіцистичного таланту.

Народився Іван Липа 24 лютого 1865 р. в убогій родині в Керчі на Криму. В Керчі закінчив середню освіту, заробляючи унікально сам на свій прожиток. Медичні студії почав у Харківському Університеті, тут захопився українським рухом і тут заснував „Братство Тарасівців”, яке в 1892 р. на Шевченковій могилі в Каневі поклялося служити рідному народові. Навесні 1893 р. скоїлося лихо — царські жандарми прослідкували, як тарасівці перепачкували українські книжки зі Львова до Харкова. Почалися ревізії й арештування. Іван Липа просидів 13 місяців у тюрмі, а потім був три роки під наглядом поліції. Все ж, завдяки обережності й умілості Липи московська влада так і не розкрила організації тарасівців, але йому самому не дали тоді права кінчати студій — щойно згодом міг завершити їх у Казанському Університеті.

Іван Липа став працювати лікарем на Херсонщині, потім на Полтавщині, але тягло його над улюблене з дитинства Чорне море — отожвкінці поселяються на постійно в Одесі. Тут як

лікар здобуває широку популярність, бере активну участь в українському житті, організує видавництво — „Одеську Літературну Спілку”, Український Клуб і „Просвіту”. Коли ж прийшла революція 1917 р., стає співредактором тижневика „Українське Слово” — першого українського часопису, що появився на Наддніпрянській Україні в час революції. За часів УНР громадянство висуває його на пост комісара Одеси. За Директорії стає членом Уряду і тому залишає з січнем 1919 р. Одесу та переїжджає до Києва, де стає міністром віровизнань, а потім міністром здоров’я. З того часу його доля зв’язана нерозривно з долею Уряду УНР, з яким виходить на еміграцію та опинюється в Тарнові, де бере участь у „Раді Республіки”. Після розбиття тарнівського центру переїздить навесні 1922 р. до Галичини і поселяється під Львовом, у Винниках. Тут зразу здобув популярність як лікар і як людина, але польська влада дошкулювала йому, то даючи дозвіл на лікарську практику тільки на кілька місяців, то знову її забороняючи... Врешті змогла його важка хвороба (шлункового рака), і 13 листопада 1923 р. не стало в живих не тільки одного з тарасівців, визначного діяча українського відродження й державности, але теж цікавого письменника, а зокрема цільного в нас автора есеїв з глибоким національним змістом та часто з символічно-філософським спрямуванням.

Літературну діяльність почав Іван Липа в 1892 р. під псевдонімом Іван Степовик у галицькій „Зорі” описом поїздки тарасівців на Шевченкову могилу. В 1894 і 1896 рр. друкує свої поезії у львівській „Правді” під псевдонімом П. Шелест, співробітничав під псевдонімом Марнієнко в „Буковині”, „Народі”, в гумористично-сатиричному львівському „Зеркалі” і тут в 1893 р. поміщує і сьогодні актуальну сміховинку-сатиру про москалів з підкресленням прикметної їм звички визискувати та обманювати — „Брехайло та Помагайло”. Коли ж у Львові появився „Літературно-Науковий Вістник”, Іван Липа стає його постійним співробітником і друкує в ньому в рр. 1899 — 1905 нариси, оповідання та поезії здебільшого під псевдонімом П. Шелест. Липа використовує деякі полегшення для українського друкованого слова в підмосковській Україні і редагує альманахи „Багаття” як видання Одеської Літературної Спілки. Ще раніше, 1903 року, бере участь в альманахові М. Вороного „З-над хмар

*) „Братство Тарасівців”, засноване в 1892 р. на Шевченковій могилі, було одною з українських політичних організацій суспільно-національного характеру. Очолювали його Борис Грінченко, Іван Липа й Микола Міхновський. Тарасівці мали за завдання обороняти суспільні й культурні права рідного народу, стоячи на платформі цілковитої національної самостійности України. — Ред.

і долин", в 1906 р. співробітничає в „Новій Громаді", „Шершні", „Громадській Думці" й „Раді", а в 1908 р. друкується в альманахах „У неволі" і „Терновий вінок". Свої твори публікував Липа також в альманахові „За красою", що вийшов у Чернівцях 1905 р. на пошану Ольги Кобилянської, та в журналі „Будучина" 1909 р.

В рр. 1909 — 1914 І. Липа є постійним співробітником київської „Української Хати", співпрацює в „Світлі", де друкує оповідання „Казкові віти", а в „Житті і Знанні" Гр. Коваленка містить 1913 р. повість „Нові хрести". Також друкується в галицьких виданнях — у „Ділі" містить дописи (під псевдонімами М. Міщанин, М. М. і Михайло Житецький), а в літературнім додатку до „Діла" — в „Неділі" в 1912 р. — нарис „По щастя". Від 1910 р. співробітничав Липа у львівському журналі для дітей „Дзвінок", де опублікував свої казки „Юрасів сон", „Юрасів сад" і „Казка" (пізніше під назвою „Казка про Максима"), „Княгиня Чайка" та ін.

З вибухом революції 1917 р. співредагує, як уже згадано, тижневик „Українське Слово", засновує видавництво „Наш Стяг" і тут 1917 р. появляються його „казки про волю": „Чайка небога", „Хапко і Давець", „Дідова правда" і „Юрасів сад". У Києві 1917 р. виходить його повість „З нового світу". В 1918 р. вміщує статті у „Вільнім Житті", в тому споми-ни про Івана Франка, співробітничає в київському „Шляху". В 1919 р. друкується в „Україні", потім у „Наших Шляху" і „Новій Думці". Після переїзду на еміграцію продовжує літературну працю в Тарнові, а далі і в Винниках. З відновленням у Львові 1922 р. „Літературно-Наукового Вісника" стає знову його співробітником. Друкує свої писання в календарях „Просвіти", „Дніпра", „Бистриці", а цінні його спомини про тарасівців появилися 1922 р. в „Письмі з Просвіти". Не кидає своєї улюбленої ділянки творчости — казок, пише їх у Тарнові і в Винниках, друкує їх у журналах М. Таранька „Молода Україна" і „Світ Дитини" та в інших виданнях. Посмертно виходить збірка його казок „Тихе слово" 1929 р. в накладі Михайла Таранька, окремі казки появляються теж дрібними випусками у Львові і в Станиславові у в-ві „Бистриця" — „Орел проміністий", „Трицарство" й інші. Появляються посмертно й окремі видання творів, як „Оповіді про смерть, війну й любов", „Тринадцять притч".

**

Постать Івана Липи як письменника жде свого дослідника, а особливо жде досліду

проблема, що особливо виступає в нашій літературі — це проблема літературного наслідства, що переходить з батьків на синів. Цій проблемі присвятив уже свою увагу Євген Маланюк, розглядаючи постаті поета Миколи Вороного і його сина Марка Вороного-Антіоха, теж поета, та постаті поета Олександра Олеся і його сина поета Олега Ольжича (диви „Книга спостережень", Торонто, 1962, есей „Зовсім інші", стор. 322). Тут маємо третю пару — Івана Липу і сина Юрія Липу, як і батько, поета, повістяра, новеліста, публіциста.

Правда, Іван Липа не був ніколи таким ославленим поетом, як О. Олесь чи навіть Микола Вороний, не був теж письменником-прозаїком особливої міри, але його літературний хист безперечний. Цей хист він передав своєму синові і син розвинув його куди більшою силою. І поезія (передусім „Суворість") і новелі, і повісті Юрія Липи і його публіцистика — це такі епоха і в літературному нашому процесі, і в нашій історіософичній публіцистиці. І коли Е. Маланюк правильно стверджує, що Марко Антіох і О. Ольжич зовсім інші, як батьки, то у випадку з Юрієм Липою справа не зовсім така сама — він, безперечно, своєю творчістю теж інший, але одночасно всім своїм духовим світом, своєю філософічно-світглядовою сутністю він зовсім, як батько. Може і є деяка мірка ризику в такому твердженні, може — і таки треба б — сперти його на докладнішому пізнанні творчости Івана Липи, що в наших умовах, на жаль, не зовсім можливе, але є такі досить моментів, які вказують, що Юрій Липа не тільки успадкував від батька літературний талант, але й пішов слідами батька передусім як тарасівця і що, власне, на шлях тарасівця скеровував його батько з наймолодших літ. Доказом цього є передусім казки Івана Липи, писані для його 10-12 літнього сина і друковані в „Дзвінку" — самі їх заголовки „Юрасів сон" і „Юрасів сад" про це наглядно свідчать. І не тільки самий автор шле їх до „Дзвінка" — поруч з батьком пише і малий Юрась свої листи до редакції — свої, сказати б, перші літературні вияви, сповнені пієтизму до редакторки Катрі Гриневичевої. Хай, що це ніби дрібні моменти, але це не що інше, як вироснування змалку літературних зацікавлень у сина.

А самі ж казки Івана Липи — не тільки фантазія, а й виховна мета, включно до таких моментів, як увага (в казці „Юрасів сон") до цілющого зілля. Казка „Юрасів сад" — це ж мова про Україну, що її ворог з півночі хоче пограбувати-зруйнувати. Казка „Княги-

ня Чайка" розповідає теж про Україну — „чайку при битій дорозі"... І майже всі казки Івана Липи, передусім символічні — про українську землю і український парід і службу для нього, для його волі і щастя.

Виростав Юрась Липа під любовним, дбайливим і розумним доглядом батька-писменника і тарасівця на майбутнього Юрія Липу, став переємником ідеалів батька, і батькові ідеали втілює у своєму творчому слові, яке й створило нову главу в нашій літературі. Особливий інтерес Юрія Липи до чорноморського простору — це теж своєрідне наслідство від батька.

Іван Липа і Юрій Липа — незвичайно цікава й гідна особливої уваги тема в нашому літературознавстві. На жаль, досі в цьому відношенні не зроблено нічого, передусім не видано на еміграції вибраних творів Івана Липи, где теж на своє повне зібрання творчисті Юрія Липи, отого воїна і словом і чином, що власним життям засвідчив вірність ідеалам батька-тарасівця. Засвідчили цю вірність своїй нації і Марко Вороний-Аптіох, жертва московсько-большевицького терору, і Олег Ольжич — жертва німецького терору. Є особлива велич цих трьох постатей — трьох синів укра-

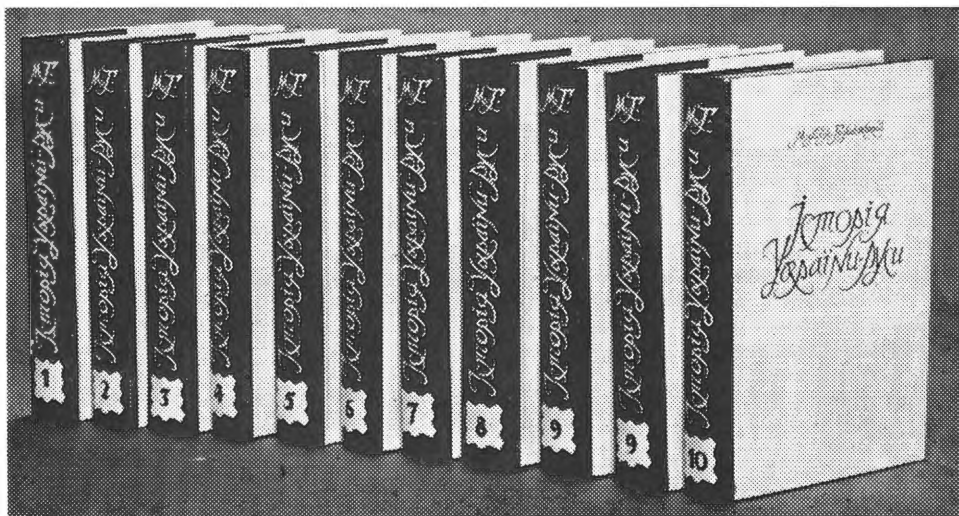
їнських творців слова і теж трьох великих поетів наших — і є теж чергова велика трагедія наша в отих передчасних трьох жертвах на вівтарі Вітчизни.

Про Івана Липу появилася була окрема книжка „Світильник неугасимий", видана у Львові 1924 р. На жаль, її не пощастило роздобути і не відомо, чи взагалі є вона десь на еміграції. Чи є в живих ще хтось, хто дав би сподини про Івана Липу? Відомо мені, що вмирав він на руках проф. Івана Огієнка, тепер Митрополита Іларіона. А про Юрія Липу майже ніхто з нас тепер не пише... А є свідки його життя у Варшаві, а в час війни — в Яворові коло Львова. Часто бував він і в „Українському Видавництві" у Львові. В журналі „Наші Дні" друкувалися його писання — найвища пора їх передрукувати. Те саме треба сказати про писання в „ЛНВ", потім у „Віснику", врешті про „Бій за українську літературу". А вже що й казати про збірки його поезій... Це ж уже попад двадцять років від його трагічно-передчасної смерті... Найвища пора зібрати цю цінну спадщину і видати друком.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського

11 томів у ціні \$82.50 за цілість. Продаємо на догідні сплати.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Avenue

Chicago, 22, Ill.

В Ж Е В И Д Р У К У В А Н А

АНГЛОМОВНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА

НАКЛАДОМ
ТОРОНТОНСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КОШТОМ
УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНЬОГО СОЮЗУ

ПЕРШИЙ ТОМ ВЖЕ ПОЯВИВСЯ
І ВКЛЮЧАЄ РОЗДІЛИ:

<i>Загальні інформації</i>	<i>Українська мова</i>
<i>Фізична географія і природа</i>	<i>Історія України</i>
<i>Людність</i>	<i>Українська культура</i>
<i>Етнографія</i>	<i>Українська література</i>

ЦІНА ПЕРШОГО ТОМУ — 37.50 ДОЛ.

Замовлення приймає
Видавництво Миколи Денисюка в Чикаго

Замовлення з чеком або моні ордером слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2226 W. Chicago Ave. Chicago 22, Ill. USA

Брехайло та Помагайло

Іде селом Брехайло, іде, підскакує, сюди й туди позирає, де б кращу собі роботу знайти. А й робота його нелегка, а саме, щоб за спасибі можна було попоїсти та попити, та ще й збрехати. Коли зирк — жінки редьку ріжуть. Воно, як тут і було.

Шаміль-шаміль, підійшло близесенько, вершу роззявило, губами заплямкало, очима заблимає, носом засопіло та й почало так:

— А чи немає, люди добрі, чогонебудь у вас попоїсти? От уже три дні як нічогісінько не їв.

— Зараз дамо йому попоїсти, що Господь послав.

Як же Брехайло наївся, то й нумо так:

— А що це ви робите?

— Як бачите, редьку ріжемо, — відповіли йому жінки.

— Е-е-е! Так оце у вас така редька? Хіба ж це редька? Чорт зна та й годі! Плюнути та розтерти! От, як у нас, у Москві — от так редька! Така редька, що всім редькам редька! Треба дрюччя підкладати, кіньми з землі вивертати. От то так редька! То вже справжня редька!

Почули таке жінки та й зареготалися, а далі на таку нахабну брехню і розгнівалися, бо всяку брехню вони за велике злочинство вважали і тому зараз Брехайла зв'язали і в холодну посадили.

— Оце тобі, — кажуть, — московська редька! Сиди ж тут! Посидиш, а чей брехати покинеш!

Тільки впоралися з ним, коли йде-суне Помагайло. Побачили жінки чужого чоловіка й кажуть собі:

— А давай лишень от у цього москаля запитаємо, чи правда воно, чи брехня з тієї нісенітниці московської.

Питають:

— А звідкіля, чоловіче, Бог несе?

— Московський!

— А чи росте у вас, у Москві, така то й от така велика редька?

— Ой, люди добрі, — ледве каже Помагайло, — я й балакати не можу й тіль-тіль на ногах держуся, бо ось третій день, як і крихітки хліба не було у мене в роті.

Зараз його нагодували, а тоді Помагайло й каже й говорить:

— А, хазяюшки, сказати вам по правді, цього не скажу, бо того діла не знаю. А от, як колись я йшов по Москві, так бачив своїми

очима — бодай мені повилазили, коли брешу! — бачив, як сім чоловік плавало по річці на одному редьквяному листі.

— Дивно, дивно! — кажуть жінки. — Цей і божиться, ще й заприсягається. Мабуть, правда, що по чужих краях дива ще не перевелися. Коли так, то треба відпустити його.

Порадилися отак, згодилися й поклали відпустити.

Вийшли вкупі Брехайло та Помагайло за царину, обнялися собі, як рідні брати, і пішли, веселенько співаючи, до другого села. Як уже наблизилися до того села, то Брехайло пішов попереду, а Помагайло залишився трішки відпочити. Іде Брехайло селом, орлом дивиться. Зирк-зирк, бачить, — жінки капусту ріжуть. Скорчилось, зморщилось, шаміль-шаміль, підбігає:

— А чи не дасте, люди добрі, попоїсти чогонебудь? П'ятий день вже нічого не їв.

— От, бідолаха, — кажуть жінки, — так, мабуть, їсти хоче, що й „добридень, Боже попожи” забув сказати. Треба чоловіка нагодувати!

Зараз же дали йому їсти й пити. Як же наївся й напився Брехайло, то й нумо знов:

— А що це ви робите?

— Капусту ріжемо, як бачите, — відповіли жінки.

— Капусту? Та хіба ж це капуста? Тьфу на неї та й годі! Отже ж, якби не бачив, що ріжете, то й не повірив би, що це капуста. От, у нас, у Москві, так там цибуля та й то більша. А вже що капуста, то одно слово капуста: сім тисяч москалів, коли хочете, однією головою наїдаються, аж качаються.

І тут не повірили й образилися такою не-світською, ніколи в них нечуваною брехнею. За таке злочинство посадили Брехайла в холодну. Зараз же після цього йде, ледве чвалаючи, Помагайло рятувати свого товариша. Жінки й питають його:

— А відкіля, чоловіче, Бог несе?

— Московський!

— О, це добре! А скажіть, будьте ласкаві, чи буває у вас, у Москві, така то й отака капуста?

— Е, люди добрі! Ви б попереду голодно-му чоловікові дали чогонебудь попоїсти, а тоді б і питали.

Зараз дали йому попоїсти, а як Помагайло наївся, то й каже:

— Ну, хазяюшки, я про таке не чув і та-

кого не бачив. То, мабуть, брехня. А ось, де правда, так правда. Коли брешу, подумаєте, то нехай мені язик усохне! Як ішов я по Москві, так бачив, що сім хат одним капустиним листом укриті. Це так свята правдонька!

Здивувалися жінки, подивилися одна на одну, поняли й тут віри, бож чоловік божиться, заприсягається. Треба, кажуть, того відпустити, коли так.

Відпустили. Пішли собі далі, обнявшись, Брехайло з Помагайлом.

Прийшли знову до іншого села. Помагайло, як і треба, лишився відпочити, а Брехайло пішов на село. Глянув сюди-туди, навколо, бачить — люди церкву будують. Підходить і навіть „Боже, поможи!” не каже, а просто:

— А чи нема, люди добрі, чогонебудь у вас попоїсти? Ось уже тиждень минає, як і крихітки в роті не було...

Зараз же дали йому їсти й пити. Як же наївся Брехайло, то так собі веселенько почав:

— А що це ви будете?

— Церкву Богу, — кажуть люди.

— Тю-тю, тю! Так оце у вас така церква буде? Ай-ай, ай! От так церква — сором та й годі! А я думав, що це хлівець на свині. От, як у нас, у Москві, отам церкви! Справжні церкви! Такі церкви, що як кури повилазять на хрест, то аж з неба зірки видзьобують. От то так церкви!

— Це вже він верзе, чорт його батька зна що, та ще й з перцем! — сказали люди. — Бреше та ще й не кривиться. Так не можна: на таку зневагу та нісенітницю вигадувати. Треба за це його судити і як слід покарати! Поки ж суд за діло, закувати його в колодку та й держати в холодній.

Так і зробили. Тільки що впоралися з ним, коли ось лізе й Помагайло. Побачили люди чужого чоловіка і питають у нього:

— А звідкіля, чоловіче?

— Московський!

— А чи єсть у вас, у Москві, такі й отакі церкви, як ми чули?

— Хіба ж я можу все докладно розказати, коли вже тиждень минув, як я й шматка хліба не бачив? Такий скрізь тут у вас лихий народ! . . .

Зараз нагодували його, чим Бог дав, а тоді Помагайло каже:

— Ні, ребята, я цього діла не знаю! А ось, як ішов я по Москві одного разу, то — бодай мені руки й ноги відсохли, коли брешу! — я бачив, як півень тягав у зубах пів місяця. Я погнався за ним, щоб одняти. Думка, бачите, була в мене, що тоді б не треба було світла

купувати. Тільки він, клятий, знявся з землі та й полетів аж на небо і сів собі на другій половині місяця. От це так правда, бо сам бачив.

— Ну, це вже й ти брешеш! — кажуть українці. — Беріть, дядьки, і цього!

Помагайло став репетувати та від них подався до начальства, а люди за ним. Як же почуло московське начальство, то аж за боки взялося: так регочеться, так регочеться, а далі й каже:

— Ну, і ловко ж дурять наші хахлів!

А тоді до українців:

— Ну, цих не смійте чіпати, як же хто їх зачепить, то велике лихо тому буде! Зараз же випустити обох!

Почухали, почухали люди по потилиці, але що ж поробиш? Звісно, начальство: супроти нього і закону немає, що хоче, те й робить.

Мусіли випустити обох.

Тоді Брехайло з Помагайлом засміялися, обнялися собі любенько та й помандрували знов до другого села.

Отак і досі вони ходять по нашій великій Україні та, нічого не роблячи, брехнею своєю і ситі й обуті, ще й гроші по кишенях бряжчать і начальство їх любить і заступається раз-у-раз за них, а наші українці тільки потилиці чухають та й годі.

Чи не траплялися вони й вам, люди добрі? Ой, кому вони тільки не траплялися, любі земляченьки!

У Видавництві Нью-йоркської Групи
вийшла третя збірка поезій

БОГДАНА РУБЧАКА

ДІВЧИНІ БЕЗ КРАЇНИ

в мистецькому оформленні

Оксани Теодорович

Про поезію Б. Рубчака висловлювались такі критики, як Ол. Бабій, В. Барка, В. Державин, С. Гординський, М. Калитовська, І. Костецький, Б. Кравців, Ю. Лавриненко, В. Лесич, Ю. Лободовскі, А. Полоницький, А. Шум, Г. Черінь.

Ціна книжки 1 дол. 50 цен.

Замовлення та оплату прошу висилати
на адресу:

Bohdan T. Rubchak
3329 W. Potomac
Chicago 51, Ill.

Японія, країна, де сходить сонце

Відомо, що Японія програла другу світову війну. Американці окупували цю країну, а японці скоро пристосувалися до нових обставин, загоїли військові рани і з військової потуги змінилися у потугу індустріальну. Нині Японія з успіхом суперничає на світових ринках з Америкою, Англією та Німеччиною.

Економічна відбудова — „німецьке чудо” і „японський феномен” дуже подібні один до одного. Ці дві нації мають багато спільних рис: під час війни — добрі вояки, в мирний час — працьовиті й дисципліновані робітники, акуратні, витривалі, до того ж природа обдарувала їх організаційним хистом. Японські державні чинники та індустріальні магнати використали ці прикмети і створили з Японії наскрізь упромисловлену цивілізовану країну. Японці розбудували всі галузі індустрії — від тяжкої до прецизної.

Японія займає перше місце в світі щодо будівництва кораблів, продукції вельосипедів і фотоапаратів, вивозить машини, авта, локомотиви, залізничні вагони, одягові й хемічні вироби, порцеляну, годинники, радіоапарати, лікарські, оптичні й музичні інструменти та ін. Японські спеціалісти вміло копіюють уже знані патенти, трохи змінюють, поліпшують і масово продукують по приступних цінах. Японські товари порівняно дешевші від таких самих виробів інших країн. Це треба завдячувати головню змеханізованій праці, дбайливості робітників і тому, що японці в меншій мірі нищать приладдя й матеріали, ніж заграничні робітники. У легкій і прецизній індустрії працюють здебільша жінки — дешевша, зате акуратніша й терпеливіша робоча сила. Більшість жінок Японії заробітньою працею підсилює родинний бюджет і життєвий рівень країни.

Японія — то наймодерніша й найбільш цивілізована азійська країна. Її життєвий рівень найвищий в Азії (за винятком Сінгапуру). На території завбільшки в 370.000 кв. км. живе 95 мільйонів населення. Це також одна з найбільш перенаселених країн світу, тому тут введено контроль народин. У японських школах поруч з історією, географією, хемією та іншими навчальними предметами навчають молодь про статеве життя та контроль народин.

Життя в містах зевропеїзоване, вулиці чисті, скрізь наведено порядок, люди порядно одягнені й до чужинців ставляться прихильно. За другої світової війни японців уважали бру-

тальними, але тепер я брутальности ніде не помітив — навпаки, зустрічні японці були надзвичайно ввічливі і часто мене запрошували до себе в гостину.

Японські доми мають багато з смаком обладнаних кімнат, але в кімнатах майже немає меблів, бо японці сидять і їдять на підлозі, а до кімнат входять без черевиків. Жінки перебувають у товаристві мужчин. Перед домами всюди квітники, бо японці милуються в квітах.

Японію називають „країною сходячого сонця” або „країною квітучих вишень”. Признаюсь, що ні сходячого сонця, ні розквітлих вишень я не бачив. Приїхав туди взимі, в січні, коли дні були безсоняшні, хмарні і мрячні, бо Японія має вологий клімат. Дули вітри і, хоч сніг не падав, було дуже холодно.

Я приїхав до Нагоюа, другого щодо величини японського міста. Воно лежить у центральній Японії і має коло 2 мільйонів населення. В Японії я перебував кілька місяців. Японці добувають золото, срібло, мідь, оливу, управляють риж, пшеницю, сою, найбільше поширена в них релігія — буддизм. По другій світовій війні большевики і їх симпатки хотіли поставити японського цесаря Гірогіто перед суд, як воєнного злочинця, але їм не вдалося повалити династію, яка виводиться з 7-ого стол. перед Христом. Американці допомогли лише цесареві позбутися „божого походження”, а уряд провів деякі реформи і проголосив конституційну монархію із збереженням вірности цесареві та національним традиціям.

Японці милуються в легендах і мітах, а також залюбки влаштовують фестивалі. Кожне місто має власні льокальні свята, що тривають не раз по кілька днів, люди надівають маски, співають і танцюють так само, як це робили їх предки сотні років тому. Таким чином традиції переходять з покоління в покоління. Мішанці чорної і жовтої раси — це вже наслідок здемократизування та заамериканізування. Більшість жінок одягається по-европейському. Лише третина жінок, що їх я бачив на вулиці, носила кімоно.

Коли мова про жінок, то варто згадати і про гейш. Деякі європейці змішують поняття гейші й вуличниці, але воно далеко не так. Японська громадськість — так мужчины, як і жінки — відноситься до гейш з традиційною

пошаною. Для гейш існують спеціальні школи, де вони, крім того, що належить до статевих справ, учаться співу, танків, гри на музичних інструментах і вміння вести розмови, пристосовані до зацікавлення і ступеня інтелігенції свого відвідувача. Гейша мусить добре вивчити чайний церемоніал — і взагалі, вона має дати своєму клієнтові не тільки фізичну, але передусім духову насолоду. Тому до гейш приходять чоловіки різного віку і з різних суспільних верств, самотні й одружені, що мають особисті проблеми, з якими не мають перед ким звіритись або не мають довіря до свого найближчого оточення. Загал японських жінок толерує відвідини своїх чоловіків у гейш, що проживають у т. зв. „чайних домах” (чайнях). Буває, що й жінки, які не розуміють проблем своїх чоловіків, самі приходять за порадою до гейш, бо гейша вміє зберегти таємницю, це її професійний обов'язок. Є такі чоловіки, що приходять до мешкання гейші, мов до приватного театру, насолоджуються музикою і співом або красою й молодістю. Гейші не курять ні не п'ють алкоголю, зате мусять мати багатий репертуар народних і сентиментальних пісень і знати старовинні танці, але на бажання клієнта також танцюють твіста.

Гейші дбають про свій зверхній вигляд і гігієну тіла. Оплату за відвідини забирає власник „чайної хати” і відсилає гроші до центральної організації гейш. Після відрахувань на адміністрацію чаєнь, забезпечення на випадок недуги та на емеритуру (пенсію) решту грошей виплачують гейші в формі місячної платні. Платня гейші вагається між 12.000 — 60.000 єн (1 ам. долар = 362 єни). Для порівняння скажемо, що японський робітник заробляє місячно приблизно 15.000 єн. Гейша старається, щоб її гість почував себе в її товаристві вдоволеним і щоб знайшов у неї все те, чим не може його задовольнити власна жінка. Такий професійний обов'язок, така місія гейші.

ТВОРИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ювілейне видання в 14 томах — це

ТРИВКИЙ ПАМ'ЯТНИК

в українській родині на чужині.

НОВИНА!

НОВИНА!

Софія Парфанович

Н А

С Х Р Е Щ Е Н И Х

Д О Р О Г А Х

Повість з мандрівки по чужині.

*Книжка має 420 сторінок друку в
твердій люксовій оправі,
з позолоченням.*

Ціна — 5.00 дол.

Замовлення і гроші слати на адресу:

Dr. Sophie Parfanowycz
3347 Grant Street
Detroit 12, Mich.

І н д о н е з і я

По другій світовій війні багато народів Азії та Африки одержало державну самостійність. Декотрі народи досягнули її навіть без проливу крові. Однак індонезійці мусіли виборювати собі незалежність у довгих кривавих боях. По чотирьох роках завзятої боротьби 27 грудня 1949 р. голляндці визнали Індонезію самостійною державою. В молодій державі до більших впливів дійшли комуністи, і Індонезія стала напівкомуністичною країною.

Індонезія лежить між Маляйським півостровом на заході та Австралією на сході. Вона складається з великих і менших островів Маляйського архіпелагу. Найбільші острови — то Ява, Суматра, Борнео, Целебес і Нова Гвінея. Ця остання тільки частинно належить до Індонезії. На просторі 1.491.564 кв. км. живе 100 мільйонів населення, більшість маляйської раси. Віра тут мохаммеданська, бо мусулмани впродовж кількох століть були панамі цієї

країни. По них країна підпала під володіння португальців, а пізніше — голляндців. Маляйці не є первісним населенням архіпелагу, вони примандрували сюди пізніше. Спочатку тут жили чорні австралійці, пігмеї Океанії та полінезійці.

Під час другої світової війни Індонезію окупували японці. По капітуляції Японії сюди вернулися голляндці, але вони вже не мали сили придушити визвольний рух місцевого населення, тож урешті залишили країну.

Головним багатством Індонезії є нафта. Крім того, тут є ще копальні вугілля, золота і срібла. Населення займається годівлею худоби, а також управою рижу, чаю, кави, какао, кавчуку, тютюну, кокосових горіхів і цукрової тростини. Коли уряд, наказавши європейцям залишити країну, націоналізував копальні та нафтові і промислові підприємства, недостача фахово вишколених людей стала при-

**ПРОДАЄМО НАИБІЛЬШ МОНУМЕНТАЛЬНІ ВИДАННЯ
УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ**

ЕНЦИКЛОПЕДІЯ УКРАЇНОЗНАВСТВА —

II Гаслова Частина — VIII томів в полотні дол. 100.00
в півшкірі " 120.00

Михайло Грушевський : ІСТОРІЯ УКРАЇНИ - РУСИ — X томів
(11 книжок) „ 82.50

Михайло Грушевський : ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
V томів „ 36.00

Іван Франко : ТВОРИ — XX томів „ 75.00

Юрій Клен : ТВОРИ — III томи „ 10.65

Ярослав Пастернак : АРХЕОЛОГІЯ УКРАЇНИ — „ 15.00

Олекса Повстенко : КАТЕДРА СВ. СОФІЇ В КИЄВІ — „ 12.50

Леонід Мосендз : ОСТАННІЙ ПРОРОК — „ 6.00

СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВІ — героїчний епос XII віку „ 13.00

Л Ь В І В — Літературно - мистецький збірник „ 10.00

АРХИПЕНКО — ювілейний збірник праць з кольо-
ровими ілюстраціями „ 20.00

спеціальне люксове видання „ 50.00

Всі ці видання продаємо на догідні сплати за окремим договоренням.

Замовлення приймаємо без завдатку.

Замовлення слати на адресу нашого видавництва.

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2226 W. CHICAGO AVE., CHICAGO 22, Ill. — U.S.A.

чиною економічного хаосу, що потягнув за собою безробіття й матеріальну нужду. Це згодом примусило індонезійську владу дати концесії заграничним фірмам на експлуатацію нафтових джерел і деяких галузів промисловости.

З Філіпін я приїхав до Palembang, головного міста Суматри. Після того, як митні урядовці провели особисту перевірку та докладні оглядини багажу, я мусів зголосити, які маю заграничні валюти. Обмін доларів та інших чужих грошей на вільній біржі або імпорт грошей з закордону тут карають довічним ув'язненням. Таким способом уряд примушує туристів продавати майже за безцін вартісні девізи, яких цій країні бракує. Банкова вартість американського долара дорівнює 46 рупіям, але чорна біржа платить 500 рупій за долара. З цього видно, що банкова ціна зовсім не відповідає покупній вартості девіз. Індонезія стала одною з найдорожчих країн світу, тому туди їздить дуже мало туристів.

На контрольному пункті обступили мене урядовці імміграції та поліцаї, допитуючись, чи можу їм продати годинника, сорочку або черевика. Вони дозволили мені взяти з собою фотоапарат, але не радили фотографувати. В місті багато війська й поліції, бо Індонезія — тоталітарна держава. Я бачив деяких вояків, що були босі й обдерті, але добре озброєні.

Всюди видно непорядок, нужду, стоять порожні крамниці, бракує продуктів першої потреби. Більшість товарів привозять сюди контрабандою з Сінгапуру.

Промисловість Індонезії слабо розвинена і не може заспокоїти потреб населення, на імпорт бракує державі девіз, а допомога комуністичних країн у відбудові індонезійської економіки невиспачальна. Біля шляхів, мостів і важливих стратегічних об'єктів стоять скорострільні застави. Часто перевіряють подорожніх і засоби комунікації, бо на острові діє сильний антикомуністичний і антирежимний рух. Знаменно, що озброєні комуністичні банди в інших країнах одержують допомогу з Москви й Пекіну, але західні держави не допомагають антикомуністичним партизанам Індонезії.

Я міг їздити без перепон по цілій країні, за винятком мілітарних зон. Державні урядовці, поліцаї, вояки й цивільне населення відносились до мене прихильно. Я міг розмовляти з ними вільно на політичні теми, бо в Індонезії нема поліцейного терору.

Індонезія в дечому наслідує Югославію, а її президент Ахмет Сукарно є прихильником політики маршала Тіто. На прикладі Індонезії бачимо, що комуністична система не складає іспиту, бо всюди доводить до господарського занепаду, загальної нужди і — що найважливіше — до поневолення людини.

20-ТОМОВЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ІВАНА ФРАНКА

Велике (понад 8,800 сторінок тексту та ілюстрацій), найбільше з дотеперішніх видань творів Івана Франка, що досі будь-де та будь-коли виходили.

В цьому виданні творів Івана Франка видруковано:

1). 115 оповідань, казок і дитячих віршів; 2). 9 повістей; 3). 5 томів поезій (загально 437 окремих віршів); 4). 14 поем; 5). 7 драматичних творів; 6). 3 томи (близько 1,300 стор.) перекладних творів з інших мов — латинської, англійської, французької, німецької, італійської, польської, чеської, російської, староруської, сербської та ін.

ЦІНА ВИДАННЯ (ТАКОЖ НА СПЛАТИ) \$ 75.00

Замовлення без завдатку слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY
2226 West Chicago Avenue — Chicago 22, Ill. — USA.

„Як я був королем . . . ”

(В сорокріччя акторської праці Б. Паздрія)

„Коли я приїхав до Америки, — розповідає Богдан Паздрій, — я розпочав свою „мистецьку кар'єру” на вільній землі Вашингтона, ясна річ, від миття посуду. Коли мій „бос” помітив мою доволі велику нездарність в цій діяльності прикладного мистецтва, він запитав мене (до речі, польською мовою):

— Чим ти, чоловіче, був „у цивілю”, себто в старім краю? Професором чи генералом? Вони всі такі самі добрі до роботи . . . Видно, що ти багато з тарілками не мав діла — ще, може, з чарками . . .

— Чим я був? — відповів я питанням. — Ти краще запитай мене, чим я **не** був! О, я був злодієм і поліцистом, грішником і святим, прошаком і мільйонером — ба, я, навіть, був . . . королем!

Мій „бос” пробурмотів щось під носом на тему „дарн смарт діпі” і ще щось, чого я тоді не зрозумів, але чого сьогодні, після довгих років перебування в Америці, я вже не дав би собі сказати. Потім він обернувся і вийшов.

Але на другий день знову з'явився в кухні:

— Слухай, то не моя справа і мене це все взагалі не торкається — але, ти знаєш, я цілу ніч не міг заснути і думав: чим ти **насправді** був? Бо, бачиш, в цій країні майже все можливе: я можу повірити в те, що ти був злодієм, а потім поліцистом (або навпаки, спершу поліцистом, а потім злодієм, або й навіть одночасно одним і другим) — це ми вже тут брали; не було б нічого дивного, якби ти був прошаком і мільйонером або навпаки — ту таке вже теж бувало. Велл, ти міг бути грішником, а потім святим — це все можливе. Але, скажи мені, як до того всього ти міг ще бути і королем?

— Бачиш, — відповів я, — це дуже просте. — Я, прямо, був . . . актором!

— Актором! — вигукнув мій „бос”. — О так, то я все розумію: ти дійсно **був** королем!

Часто згадую цього мого першого шефа в Америці, — розповідає Богдан Паздрій, — і часто нагадуються мені всі мої ролі з 133 опер, драм, оперет, комедій, трагедій, фарс, п'єс — не кажучи вже про два фільми (один „Довбуш”, де я грав старосту, а другий, щойно розпочатий перед вибухом німецько-советської війни і незакінчений — „Борислав сміється” на основі твору Івана Франка, далі всі

Богдан Паздрій в ролі короля Данії в „Гамлеті” Шекспіра

ревії, рецитаторські виступи, літературні вечори й академії, де доводилося мені за сорок років праці від весни 1926 року виступати.

— А 133 сценічні твори — це означає багато, куди більше, ніж 133 ролі. В багатьох п'єсах доводилося грати в різні часи різні ролі. А скільки вистав, — усміхається Паздрій, — хто його знає? Були ж вистави, що їх доводилося грати і по кількадесят разів — хто може це все перелічити?

— А щодо королів, то доводилося мені бути різними монархами: я був і царем, і султаном, і гетьманом, і цілком звичайним королем... Але найбільше запам'яталась роля короля Данії з української прапрем'єри „Гамлета” 21 вересня 1943 року у Львівському Оперному Театрі. Не згадують тепер цієї постанови, першої української вистави „Гамлета” на рідних землях... Навіть примусили „забути” про неї мою колишню подругу праці Лесю Кривіцьку у написаній нею книжці про театр „на украинском языке” — але, все ж таки, вистава „Гамлета” **була**, і Блавацький був першим українським Гамлетом, а я його батьком — данським королем.

— Згадую нашу працю перед цією постановою, згадую генеральну пробу, коли, — Паздрій знову посміхається, — я забув „на смерть” свою ролю, немов ніколи її і не вчився, згадую і день блискучої прем'єри. Давні часи — 1943 рік, воєнний рік, чверть сторіччя тому, коли я був королем — на львівській сцені. Чи вернемось коли ще туди? Усі королівства віддав би за це...”

Сорок років минуло від часу, коли, одушевлений грою корифеїв української сцени, акторів з часів після першої світової війни — Рубчакової і Бенцалю, що їх він бачив малим хлопцем в „Сирітці Хасі”, молодий Богдан мріяв про кар'єру на театральному полі. Використовуючи перебування театру Івана Когутяка в своїх рідних сторонах, тікає з дому в березні 1926 року і вступає до згаданої трупи. Вже на п'ятий день перебування в театрі новак дістає ролю Мінського в п'єсі Анського „Діти Агасфера”. По короткому часі виступає в головній ролі Гаркуші в народній п'єсі „Гаркуша”. В 1928 році повертається з „Березоль” Володимир Блавацький і переймає мистецьке керівництво ансамблем, де працював тоді Паздрій. Бачачи талант і велике бажання молодого актора, Блавацький доручає йому відповідальні ролі — Лямбертіна у „Воєнному Похреснику” і Бен-Акіби в п'єсі „Уріель Акоста”. І тут молодий Богдан бездоганно справляється з завданням.

Паздрієві доводиться пізніше працювати з

Блавацьким майже весь час. Згодом переходить з Блавацьким до театру „Просвіти”, та не довго перебуває в цьому театрі, бо театр ліквідується, і в 1929 році Паздрій причалює до станиславівського Театру ім. Тобілевича, де знову працює під режисурою Блавацького. В 1933 році група акторів — Кривіцька, Совачева, Боровик, Королик, Паздрій і режисер Блавацький вступають до малого ансамблю „Заграва”, з якого виріс пізніше найбільший галицький театр. Тут Паздрій ставить перші кроки як режисер. До його найбільш відповідальних ролей у театрі „Заграва” можна зарахувати ролі в п'єсах: Дікенса „Цвіркун у запічку”, Паніюля „Крамарі слави” та в інсценізації творів Стефаніка „Земля”.

Чергові етапи — це злука з театром ім. Тобілевича, з чого постав Театр ім. Котляревського, далі Театр Лесі Українки і Львівський Оперний Театр, де Паздрій має всякі можливості вияву свого таланту і де працює як один з режисерів, а врешті на еміграції в Німеччині Ансамбль Українських Акторів під мистецьким проводом Володимира Блавацького.

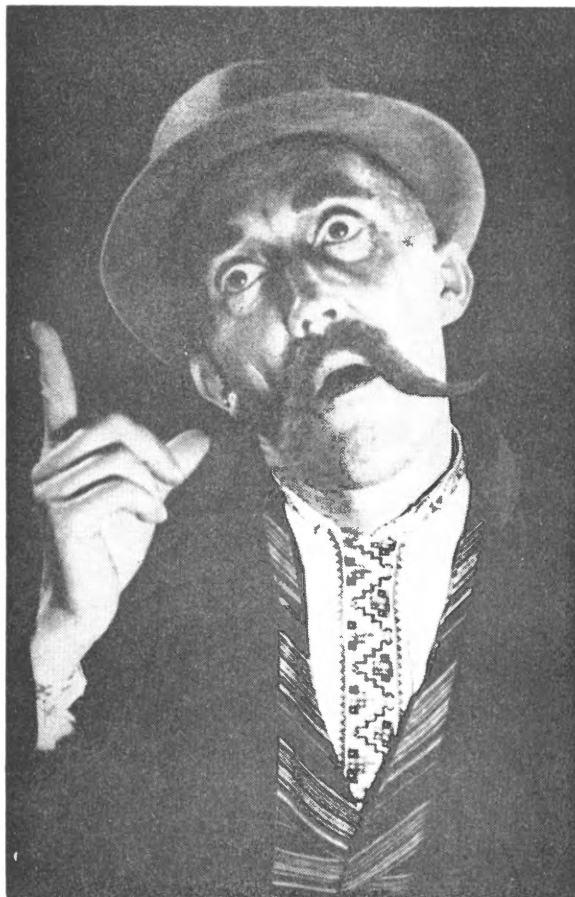
Многогранність — це головна прикмета відомого артиста. Паздрій відчуває себе однаково добре в опереті, драмі, фарсі чи комедії.

Репертуар, що в ньому виступав цей один з найкращих західноукраїнських акторів, як сказано, величезний. Дві опери, понад 30 оперет та 100 іншого роду сценічних творів — ось акторський доробок Паздрія.

Але не тільки як актор-виконавець лишилося Паздрій у пам'яті української публіки. Його праця режисера дала українському театрові багато постанов, що були не раз доказом багатих мистецьких задумів. Пробував своїх сил Паздрій також як драматичний автор. Його перерібка роману Кервуда „Шантонг” ставилася в українському театрі і була ще одним успіхом багатого таланту цього непересічного мистця української сцени. Вже тут, в Америці, нещодавно написав він цікаву одноактівку з народного побуту — „На досвітках”.

По приїзді „Ансамблю Українських Акторів” до Америки Паздрій працює далі з Блавацьким аж до його смерті, виступаючи в багатьох виставах. Під сучасну пору бере участь у праці „Театру в П'ятищі” як актор і режисер. Останні його постанови — „Актори” Леоніда Полтави і „Багряні рожі” Де-Бенедето тішилися великою фреквенцією і признанням громадянства.

Паздрій відомий нашому громадянству не тільки як актор, але також як член української спільноти, який ніколи не відмовляється

Богдан Паздрій в ролі Кума з „Народнього Малахія”

від громадської праці. Добродушна вдача та теплота у відношенні до товаришів праці зробили популярного Богдана однією з найсимпатичніших постатей нашого акторського світу.

Многогранність таланту Паздрія, його пильність у праці, багатий досвід і постійні

тенденції поступу дають запоруку, що один із найкращих наших акторів, який не даром грав роллю короля в першій українській постанові „Гамлета”, дасть українському театрові ще багато мистецьких досягнень як актор, режисер, а, може, й автор.

КНИЖКА
з цією маркою

—
найпевніший
приятель
української
родини

СТАЛІ ПОКУПЦІ ВСІХ НАШИХ ВИДАНЬ —
це окрема категорія реєстрованих Читачів, що в новій системі продажу
наших видань купують

КНИЖКИ ПРЯМО ВІД ВИДАВЦЯ
Сталі покупці одержують всі наші видання по зниженій ціні
з доставою до дому без окремої доплати.
По ближчі інформації звертатися до видавництва.

АНТОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДІВ З ШЕВЧЕНКА ЧУЖИМИ МОВАМИ
ЗА РЕДАКЦІЄЮ БОГДАНА КРАВЦЕВА

Видавництво Миколи Денисюка, Чикаго 1964,
456 сторінок, тверда оправа, з позолоченням. Ціна 7.00 дол.

На книгарському ринку появилася книжка, що може уважатися гідним доповненням і завершенням усіх дотеперішніх видань творів Шевченка та літературно-критичних праць про Шевченка в ювілейні роки 1961-64. Це антологія перекладів вибраних з „Кобзаря” поезій і поем на різні мови світу. Всіх мов у згаданому виданні — 29, в тому 21 європейська, а решта з інших континентів, між ними вірменська, грузинська, навіть корейська, китайська, японська й інші, перелані їх традиційно-старовинним письмом. Окремі статті інформують про історію перекладів тією чи іншою мовою та подають прізвища перекладачів і назви окремих перекладних збірок.

Факт цікавий і вартий більшої уваги. Він свідчить про зріст зацікавлення інших народів та середовищ творчістю Шевченка, в якій вони знаходять, між ін., мотиви та ідеї, співзвучні з їхніми прагненнями. Історія перекладів з Шевченка сягає поза сотню літ. Ще за життя поета появились перші переклади на польську, чеську та російську мови, а тепер їх кількість зростає з року на рік пропорційно до поширення знання про Шевченка поза межами України. Сьогоднішня перекладна література з Шевченка становить уже десятки томів, не враховуючи окремих творів чи їх уривків, розсіяних по різних чужомовних періодичних публікаціях. Зробити їх доступними ширшому загальному практично дуже важко, тож це завдання почасти сповняє видання „Шевченкове слово і слава”. Ця книга, хоч є лише антологією, має ту перевагу, що її може придбати кожний читач і використати її з різною метою.

Поперше, таке видання — переконливий засіб у руках українця — батька чи виховника, що знайомить дітей-молодь на еміграції з Шевченком і його значенням. Подруге, ця книга перекладів дає українцеві добру нагоду до ознайомлення чужинців з творчістю нашого поета зокрема та з українською культурою взагалі.

Хоч Шевченко, ідеолог політично-державно-

го усамостійнення України, вважається передусім національним поетом і носієм національних ідеалів, то насправді значення Шевченка значно більше і значно ширший його ідеологічний горизонт. Його поезію проникають вселюдські ідеали волі-свободи. У його творах золотою ниткою нижеться думка, що здійснення універсального ідеалу волі та миру на землі залежить від перемоги принципу Правди, побудованого на фундаменті справжнього братерства між народами. Ці основні моральні тези, втілені в Шевченкове полум'яне слово, ставлять нашого поета поруч із найбільшими учителями-моралістами Заходу і Сходу та надають його творчості всесвітнього значення.

Завдяки цій рисі своєї творчості Шевченко став близький і рідний одиницям і народам, що цінять волю і розуміють вагу боротьби й жертви за неї. Напр., поема „Кавказ” є не тільки духовою власністю української літератури, але й до певної міри власністю народів Кавказу і всіх поневолених російським імперіялізмом народів „від молдаванина до фіна”. Подібне значення має поема „Неофіти” з прозорою політичною алегорією, спрямованою не тільки проти царського самовладства, але й узагалі проти всіх тиранів і гнобителів вільної думки на землі.

Шевченкова любов своєї батьківщини та ідея братньої любови між народами — це те основне, що промовляє до людської душі із сторінок книжки „Шевченкове слово і слава”. Це доказ, що в хорі геніїв світу наш Шевченко має свій власний голос і має що сказати від себе також іншим народам. Тому цей односторонній вартий зайняти гідне місце на полицях не тільки наших домашніх, але й прилюдних бібліотек або послужити як подарунок нашим друзям чи знайомим іншої національності, що цікавляться літературою. Читач-чужинець, що не знає української мови, знайде добру інформацію про Шевченка в статті Богдана Кравцева англійською мовою.

„Не мир приношу, а меч!”

Український театр „Заграва” у Торонті — Жан Ануї (*Jean Anouilh*), драма „Жанна д’Арк”, вистава у Дітройті 12 грудня 1964).

Драма Ануї ставить непересічні вимоги перед режисером і акторами. Модерні п’єси потребують теж підготованої публіки, бо сценічна акція відіграє другорядну роль, а на перше місце висуваються драматичні монологи й діалоги, у яких проходить боротьба ідей. Щоб сприйняти драму, глядач мусить бути ознайомлений не тільки з проблематикою твору, але й готовий до глибокої концентрації уваги.

Драма Ануї, що тривала понад чотири години, втримувала публіку в напруженні до самого кінця вистави. Нема ніякого сумніву, що великою заслугою цього явища була теж високомистецька гра акторів, своєрідна інтерпретація твору режисером (Слав Теліжин), середньовічні костюми (Марія Левицька) та оформлення сцени (Зенон Мазуркевич). Публіка виявила своє захоплення і признання для мистецької гри й витривалості акторів. Ця оцінка тим більш важлива, що в складі ансамблю виступала університетська молодь — отже, ентузіясти театру, побіч кількох тільки професійних акторів. Ідея твору, в якій немало філософічних думок, завершується виразно перемогою національної ідеї над матеріальною силою і моральною безхребетністю.

Драма „Жанна д’Арк” — це боротьба сил, світоглядів і намагання досягнути головну мету — визволити Францію тридцятих років п’ятнадцятого століття від англійського наїзника. Потужні здисципліновані з’єднання англійської армії під командою графа Ворвіка захопили велику частину території Франції. Завданням графа Ворвіка було включити Францію в склад англійського королівства, як територію європейського суходолу. Спротив французів зламано, і король Франції не мав уже змоги протиставитися ворогові. Здеморалізоване воїнство і його старшини не являли собою для англійців ніякої небезпеки; слабосилий король і здеморалізована верхівка Франції не могли здобути на ніяку спробу вдержати незалежність і суверенність держави. До голосу прийшли всякого роду пристосуванці з філософією коекзистенції, щоб зберегти свої матеріальні добра або вислугуванням у політиці добути від окупанта похвалу й нагороди.

У такій ситуації появляється дівчина Жанна д’Арк. Окрилена вірою у своє післанництво, вона перемагає перші труднощі, виведує до-

ступ до вирішальних кругів рідного громадянства і врешті зустрічається з самим королем. З вірою в майбутнє Франції, в конечність рятувати батьківщину, в здорову душу народу вона переконує короля і згодом стає на чолі французького війська. Своєю мужньою поставою Жанна відновлює мораль військових з’єднань і здобуває великі перемоги над англійцями. Проте відвоювати цілу територію Франції та прогнати ворога за море їй не вдається. В одному бою Жанна д’Арк попадає в полон. Перед Ворвіком стоїть тепер питання, яке йому треба розв’язати з усіма дипломатичними хитрощами. Жанна д’Арк стала вже символом національної свободи і борцем проти насильства чужинців над її батьківщиною. Вона є героєм французького народу. Вбити її — це звалити на Англію чергові труднощі в опануванні Франції, це скріпити спротив французів. Граф Ворвік вирішує: інквізиція мусить засудити її на смерть як чарівницю, а присуд виконає цивільний суд Франції, складений з морально безхребетних пристосуванців. Таким способом Англія не буде винувата у смерті Жанни, а Жанна втратить своє значення в очах населення.

Темою драми є суд над Жанною. Проти неї стоять могутні сили, що діють спільно: інквізиція, французькі пристосуванці з ідеєю коекзистенції з ворогом, врешті матеріальна потуга англійської армії. Під час судової розправи на другому пляні проходить розповідь Жанни про її життя та воєнні успіхи. Вона не піддається, не діють на неї ні погрози, ні наслідки, вона й далі з незламною вірою обстоює свою ідею боротьби за національні права французького народу. Не зламала її вістка про зраду короля, про зраду її товаришів зброї. „Не мир приношу вам, а меч!” — наводить вона слова Святого Письма.

Твір Ануї може бути дуже прозорою алюзією до наших часів, а зокрема до явищ останніх років серед нашої еміграції. „Люблю Францію!” — каже граф Ворвік, як нині кажуть москалі, що люблять Україну через її багатства, клімат та інші принади нашої батьківщини. Але, коли архієпископ Франції обережно висловився про окупацію, граф Ворвік зривається: „Не люблю цього слова! Франція — це територія його королівської величності!” Мабуть, і представник московських окупантів України не зареагував би інакше (хіба ще брутальніше) на таке слово українця.

Проти Жанни д'Арк виступають представники протифранцузьких національних сил: граф Ворвік (Іларій Кушніренко), інквізитор (Юрій Бельський), промотор (Зенон Мазуркевич). Пристосуванці, що обстоюють коєкзистенцію з наїзником — це архієпископ (Олесь Климкович), єпископ Кошон (Андрій Ільків). Визначні ролі мають коляборанти з англійським окупантом на королівському дворі та здегенеровані представники французької двірської еліти. Роль короля грає Михайло Лялька, королеви Йолянди — Ніна Тарновецька, молоді королеви — Галина Сандуляк, Аньєс Сорель — Марія Луцька, Роберта де Бодрікур — Володимир Довганюк. Грубошкірим матеріалістом виявляється батько Жанни (Юрій Мусій), мати з назадницькими традиціями (Константина Валько), і брат Жанни (С. Генік-Березовський). Вся сім'я Жанни виступає на суді проти неї.

В інших ролях бачимо Дмитра Романика — брат Лявеню, Зеню Шевчук — королівський паж, Андрія Сороку — де ля Тремуст, Михайла Галюка — Ля Гір, Андрія Сороку — кат, Романа Тарновецького — Будус, Ігоря Матлу і В. Ляльку — вояки та А. Геніка Березовського і Ю. Тарновецького — монахи.

Драма дуже важка не тільки текстами, але й різноманітними ролями персонажів. Ні один тип не подібний до іншого, а постаті належать до різних сфер суспільності, які в 15 столітті дуже відрізнялися одні від одних. Звичай королівського двору та його побут були вповні відмінні від життя середньої класи, а звичайні вояки відрізнялися своїми звичаями від простих селян. То були окремі світи, що не мали між собою нічого спільного. А все ж, Жанна творить із цієї мозаїки націю, французьку націю з однією спільною метою — домогтися незалежного і гідного життя.

І не тільки в цьому трудність для акторів і режисера. Візьмим під розгляд хоча б тільки сім'ю Жанни. Батько, мати і брат — усі вони цілком відмінні типи людей, хоч зв'язані спільною ненавистю до Жанни. Кожна постать королівського двору — це теж світ сам для себе з відмінними інтересами, вдачами і способом мислення. Ми живимо у почування суворого, але щирого у відношенні до Жанни д'Арк вояка Ля Гіра, любителя жінок і вина провінційного вельможу Роберта де Бодрікур, догматичного бездушного інквізитора, істеричного нелюдяного промотора, і неврастеніка короля та його двірського оточення в атмосфері дрібних буденних розваг, скуки і безсилля. Монах Лявеню, людина чиста і щиро віддана Жанні, не може виявитися в такому

товаристві, а тим самим підпадає карі, хоч свідомий своєї правоти. Додаймо до цього байдужих до подій вояків і монахів та роль катів — і ось маємо проблеми, перед якими стоять актори й режисер.

Кожна роль вимагає досвідченого, професійного актора і, коли театр „Заграва” взявся свідомо до реалізації вистави, то це доказ віри в талант та інтелігентність молодих акторів-студентів. Драма у нас дуже на часі і, коли режисер вибрав твір Ануї, та поставив його на українській сцені, то це є вияв вповні правильної думки керівників театру: найвищий час покінчити у нас з шараварщиною і продовжувати той напрям, що його увів в український репертуар незабутній Володимир Блавацький. Коли ми не маємо відповідних українських театральних творів, слід сягати по зразкові чужинні, тим більше що серед культурних народів світу, крім поневолених московською імперією, драма Ануї не сходить з постійного репертуару театрів.

Живемо у кризі не тільки театру, але й літератури та мистецтва. Скажімо собі відкрито правду, що в останніх роках зник у нас навіть будь-який культурний процес. Тож треба з гордістю зустріти зусилля театру „Заграва” в Торонті, що мав мужність відновити твір Ануї. Театр ставив його кілька років тому у Канаді тільки один раз. Дітройт, який не є пригожим містом для мистецьких імпрез або хай тільки має таку славу, цим разом не розвіяв надій театру. Переповнена зала й добірна публіка доказують, що для високоякісних зразків мистецтва ми маємо свого глядача, свою публіку.

Дозволю собі звернути увагу на деякі недотягнення ансамблю і режисера не тому, щоб критикувати для самої критики, а тому, що, звертаючи увагу на дрібні недотягнення, можу причинитися до ще кращих вистав, які відбудуться в Чикаго і в Нью-Йорку. Зичлива критика завжди має успіх, який і є її метою. При цій нагоді хочу порівняти вистави чужинних театрів із критикою знавців. І так постійно повторяється критика праці режисерів світової слави, а це означає, що драма Ануї є найбільш небезпечна і трудна саме для режисерів. Не беру тут до уваги тих особливих труднощів театру „Заграва” та й усіх наших театрів, якими є актори. Наблизити рівень актора-аматора до рівня професійного актора є завжди трудною справою, а ставити ті самі вимоги до аматора, що до професійного актора, є просто нісенітницею. Ці речі треба взяти до уваги та, щобільше, висловити тільки

признання для аматорів-студентів, що у своїх ролях досягли таких успіхів.

Спинімося тепер на завданні режисера. Отож, як і в інших професійних театрах, так і тут вражала незгармонізованість ансамблю. Першим завданням режисера є збалансувати цілість так, щоб визначні актори не придушували своєю грою менш талановитих, щоб різниця мистецького рівня не вражала глядача. Особливо у драмі „Жанна д'Арк” потрібно докладної праці над подробицями другорядних роль та підвищення мистецького рівня шляхом кращого різьблення характерів, економлення рухів, голосу тощо. Нема що й згадувати, що всяке шаржування ролі є непрошеним прогріхом. Це має своє значення тим більше, чим більш ми віддаляємося від побутовщини, а наближаємося до сьогочасного театрального мистецтва.

Отож мистецька гра В. Орловської в ролі Жанни перевищувала неспівмірно рівень решти ансамблю, за винятком Михайла Ляльки в ролі короля. У боротьбі проти цілого світу, в ролі трохи наївної сільської дівчини з величньою душею Орловська дорівнювала своєю грою найкращим артистам наших сцен. Зосібна треба підкреслити її повне осамітнення у ворожому світі. Навіть її друзі відкрито виступили проти неї, але це не завершило її з вибраного шляху. Орловська витримала у цій важкій ролі чотири години — завжди в стилі, завжди на своєму високому рівні. Це було незвичайне втілення у провідну постать драми. Вона захоплююча, переконлива, природно дійсна — це великий мистецький талант. Але Жанна — В. Орловська самотня не тільки серед свого оточення, яке дав нам автор. Вона самотня і серед свого ансамблю. Подвійно самотня.

Дорівнював їй тільки Михайло Лялька в ролі короля Карла. Еквівалентний Орловській, віддав психіку короля з надзвичайною тонкістю. Це було вірне відтворення психопата, декадентного і невротичного володаря. Це ролі, в якій легко зсунутися у шаржування, розгубитися в деталях; а ми переживали гру, пригаманну тій ролі, елеганцію короля і його меланхолію, огірчення і самоіронію. Саме в цих характеристичних прикметах вдачі короля Михайло Лялька виявив себе тяж талановитим гумористом. Коли такі сценічні успіхи Орловської і Ляльки є не тільки виявом їхнього таланту і праці над ролею, але тяж безсумнівних зусиль режисера вивести їх на такі вершини, то такому успіхові режисерського зусилля можна тільки віддати пошану.

Зате навіть сильні постаті ансамблю за-

лишилися в тіні. А там ми бачили прегарних виконавців, відомих з інших вистав, напр. Юрія Бельського та інших. На них не було видно режисерської руки в тій мірі, щоб виявила задум режисера створити з ансамблем мистецьку цілість. Навіть вокальний балянс не був додержаний, промотор надробляв голосом неспівмірно до інших роль драми. Через це противники Жанни не виглядали переконливо, і їхня сила ворожнечі до головної особи драми не виявилася як слід. Куди сильніше вийшли б мистецькі вальори Орловської, якби її противники були на висоті. Перейдім до аналізу цих постатей.

Головний ворог, що тримає в руках усі пружини процесу — це Ворвік. Це не тільки вождь переможної англійської армії, це тяж володар окупованої Франції, політик з макіявеллівським хистом, людина елегантна і м'яка, коли цього треба, але в інших обставинах тяж кровожадна, цинічна, з пазурами лева. Це той, що вміє бути цинічно щирий, коли нема свідків, але й наказує розстрілювати за найменші провини. Кушніренко дав тип іншої людини, трохи легкодушного денді, такого собі цинічного плей-боя. Вірю, що, коли б режисер дав цьому акторові справжню інтерпретацію графа Ворвіка, актор передав би її не менш справно, як ту, що її дістав. Промотор не переживав своєї ролі. Він надробляв її голосом і словами тексту, а хто знає, чи не сильніше враження кровожадності й садизму він справив би, якби режисер дав йому завдання промовляти тихим, але набагато грізнішим голосом і тим способом передати характер персонажа. Якби хоч ці згадані противники Жанни мали змогу грати свої ролі так, щоб слухачів проймало тремтіння, тоді і Жанна мала б противників і боротьба з ними прибрала б на драматичній силі.

Я цілком свідомий труднощів режисера з ансамблем, який, можливо, й годі зібрати повністю на проби та опрацювати з кожним актором подробиці його ролі. Це люди, що працюють або вчатьс я й не завжди можуть віддатися вповні театрові. Такий стан не раз робить нездійсненими найкращі задуми режисера і не дає можливості їх оцінити. Та, звичайно, мистецьких інтенцій режисера не можна, на жаль, відділити від мистецького рівня вистави. І так, наприклад, подвійна акція на сцені розв'язана успішно, але актори нечинні у „дії”, не опрацьовані режисером.

А все ж, постава „Жанни д'Арк” Ануї — це не експеримент, а зріла мистецька подія, з якої промінює бажання підняти український театр до висоти театральних осягів інших куль-

Ще про Драгомирових

У зв'язку із статтею історика Олександра Оглоблина про рід Драгомирових („Овид”, квітень-червень 1964, XV, ч. 2/129, с. 56-7) слід пригадати, що, як київський генерал-губернатор, Михайло Драгомиров дозволив Миколі Садовському заснувати український театр. Микола Садовський брав участь у російсько-турецькій війні в 1877-78 рр. саме під командою ген. Драгомирова. Про свою участь у цій визвольній для болгарів війні, про марш через Болгарію написав Мик. Садовський гарні й цікаві спомини. За свою хоробрість дістав він і Георгіївський орден. З цим Георгіївським орденом на грудях пішов він на авдієнцію до генерал-губернатора Драгомирова в справі дозволу на заснування українського театру. Драгомиров поглянув на орден на грудях Садовського й запитав, де він заслужив його. Садовський відповів, що під його командою у турецькій війні. Тоді Драгомиров написав мовчки на проханні Садовського в справі театру: „Дозволено”.

В 1917 р. один із синів генерал-губернатора був російським генералом на північно-західному фронті. Коли настала революція і згодом багато українських військових стар-

шин голосилося на службу в Генеральному Секретаріаті Української Центральної Ради, зробив це і ген. Драгомиров молодший, що прибув спеціально в цій справі до Києва із північно-західного фронту. Та соціалісти в Генеральному Секретаріаті не хотіли прийняти до української служби сина колишнього київського генерал-губернатора, що — за словами Оглоблина — не забув про своє українське походження. Відкинений українськими соціалістами від служби Україні, син Драгомирова подався на Дон, щоб втратити своє національне обличчя і згинув за катів України. Хто тут завинив?

Про ці епізоди з історії роду Драгомирових оповів авторові цих рядків покійний професор каледжу св. Василя Великого в Стемфорді, Конн., Андрій Микитяк, що був у 1919 р. секретарем при Директорії Української Народної Республіки.

Д-р Ник. Андрусяк
професор Винсенського Університету
в Індіані

„НЕ МИР ПРИНОШУ, А МЕЧ” (Закінчення з 43-ої стор.)

турних народів. Це позиція з можливостями створити високоякісний сьогочасний український театр.

Музичне оформлення дискретне, достосоване до вимог драми. Зразковий переклад А. Мироша, з якого викреслено деякі слова, несприйнятливі для українського слухача. Стилеві епохи та тенденціям твору вповні відповідають костюми в опрацюванні Марії Левицької. Оформлення сцени проектував студент архітектури Зенон Мазуркевич (у драмі грає ролю промотора), який доцільно економизував його у формах і кольорах.

Після „Дійства про чоловіка” у перекладі і під режисурою Зенона Тарнавського (драма появилася друком у видавництві „На горі”*) це чергове мистецьке досягнення українського театрального мистецтва на чужині в останні роки.

Юрій Тис

*) „Дійство про кожного” — переклад Зенона Тарнавського, Мюнхен 1963. Видавництво „На горі” у співпраці з Інститутом Української Культури у Дітроїті.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ,

ЧИТАЙТЕ,

ПОШИРЮЙТЕ

„О В И Д”

Оригінальна поява

Юрій Мошинський

У СВІТІ МИСТЕЦЬКИХ ЧАРІВ

враження з подорожі

63 мистецькі ескізи

Оксани і Юрія Мошинських

**Книжка багато ілюстрована має 328 сторінок
друку в твердій люксовій оправі.**

Ціна — 5.00 дол.

**Замовлення і гроші слати на адресу
„Овиду”**

Розмови про книжку

Д-р Тимотей Мацьків: „3-над Дністра на канадські прерії”, Едмонтон 1963. Мій життєвий шлях. Стор. 208, обкладинка І. Кейвана.

„Гонесте вівере” — засада життя автора. Відчуваємо її, читаючи ці спомини, написані, як заявляє автор, для майбутніх генерацій. Спомини Т. Мацькова — це літературний твір, явище в жанрі споминів у нас рідке. Поруч споминів Барвінського з кінця 19 століття або споминів того священика, що більш як сто років тому їздив возом до Відня, друкованих уже тепер на еміграції, твір Т. Мацькова перейде в історію літератури як зразок кращої інтелектуальної праці.

Життя Т. Мацькова — типова доля українського інтелігента західних земель на початку 20-го століття: дитина села, учень гімназії, студент, вояк першої світової війни, учасник визвольних змагань, фахова праця судді під польською окупацією на рідних землях і в Польщі, друга світова війна, громадянська праця в суспільних організаціях, виїзд до Канади.

Т. Мацьків з особливою любов'ю згадує роки навчання у станиславській українській гімназії і ставить справжній пам'ятник цій інституції та її вчителям, зосібна довголітньому директорові Н. Сабатові. З його споминів про визвольні змагання можна вибрати багато джерельного матеріалу до тих історичних подій. Достовірні інформації автора та події, у яких він брав участь, стануть колись матеріалом для праць над „великою” історією двадцятих років, важних зосібна для реконструкції намірів тактичного характеру і бойових ситуацій.

Деякі недотягнення варто було виправити перед друком. Напр., українці багато разів зверталися до німців з пропозицією створення української армії, і на цій підставі Вехтер запропонував створення дивізії. Вишкіл дивізії був нормальний і її виряд дуже добрий. Під Бородами втрати були великі, але не можна ніяк сказати, що „майже весь бойовий стан дивізії попав до советської неволі”. Бойовий стан дивізії мав великі втрати в забитих і раних, частина перейшла до УПА, де створила відділи, що вславились у боях з москалями, а частина прорвалася з оточення і різними шляхами дісталася знову до дивізії, де стала ядром для вишколу доповнень. Саме завдяки бойовим старшинам і воякам дивізія мала такі успіхи на Словаччині й опісля в Австрії. Можливо, що автор записав у споминах ті вістки й

настрої, під першим враженням пересадні й неперевірені, що поширилися серед нашого громадянства після бою під Бородами.

Другий збірник Об'єднання Українських Письменників в Екзилі „Слово” за 1964 рік дійшов недавно до рук читачів. Чотиристорінкову книгу зредагували С. Гординський, Г. Костюк (головний редактор), Б. Кравців, Б. Рубчак, О. Тарнавський та М. Шлемкевич. Обкладинка композиції Якова Гніздовського.

У вступному слові редакційна колегія пригадує, що 2-ий Збірник появляється у стоп'ятдесятиріччя з дня народження Тараса Шевченка та в десятиліття існування організації письменників „Слово”. Збірник належить до того роду видань, що мають дати перегляд творчости письменників в екзилі, тобто певного роду звіт наших поетів, прозаїків, літературознавців та критиків за рік видання книги — звіт перед громадянством, докладніше перед читаючою публікою, з якого кожний зможе відзначити літературний процес, часто непомітний для більшости наших земляків.

У збірнику взяла участь неціла п'ятдесятка більш чи менш відомих письменників і поетів, себто, згідно з нашим приблизним підрахунком, третина українських творчих сил на еміграції. Нема у збірнику імен наших найвизначніших поетів і прозаїків, молодші й цілком молоді заступлені тільки кількома авторами. І ні однієї критичної праці, яка відносилася б до живих тепер працівників пера на еміграції.

Такий факт не зменшує вартости книги, можна сказати навпаки: якщо б дозволяли обставини, збірник „Слово” міг би появлятися кілька разів протягом року в такому самому чотиристорінковому об'ємі та виконати вповні своє завдання. А, покищо, це тільки мрія. Її здійснення лежить поза можливостями самих творців нашої культури. Це питання вповні залежне від духових потреб наших земляків на еміграції.

Зенон Тарнавський: „Дорога на Високий Замок”, новелі, оповідання, нариси, Торонто 1964, накладом в-ва „Гомін України” в Торонті та Інституту Української Культури в Дітройті. Вступне слово Г. Лужницького, кінцеве слово О. Лисяка. Обкладинка В. Баляса, стор. 254.

Зенон Тарнавський, людина багатогранно-

го мистецького таланту, якимсь чином не прив'язував ваги до своєї прозової творчості. Був ентузіастом театру і чи не все своє творче життя перевів здебільша над студіями театрального мистецтва. Новелі й оповідання Зенона Тарнавського, зібрані у виданні „Дорога на Високий Замок” — це не весь дорібок автора. Багато дечого затратилось у вирі історичних подій, а з есеїв і нарисів вибрано тільки декілька, які можуть служити зразком творчості передчасно згаслого представника нашої богеми 30-их років. Автор, начитаний у світовій літературі, доклав усіх зусиль, щоб не застрягнути у минулих стилях, і це йому вповні вдалося. Читач сприйме його творчість як суто українське явище в літературі та, як пише сам автор, почує в атмосфері його новель „далекі відгуки Марселя Пруста, Дюгамеля, Массімо Бонтемпелі, Мігуеля де Унамуну, а з українських авторів — Антоненка-Давидовича”. Великий патріотизм у найкращому розумінні цього слова проникає кожен сторінку книжки, і читачеві жалко, що З. Тарнавський не присвятив більше уваги своїй прозі.

Для вибагливих читачів, ознайомлених з найвищою творчістю Заходу в ділянці драматургії, пропонуємо мораліте „Еверимен” — „Дійство про кожного” у перекладі Зенона Тарнавського. Твір появивсь у виданні „На Горі” теж спільно з Інститутом Української Культури в Дітройті. Опрацювання Ігоря Костецького, Мюнхен 1964. Цим перекладом Зенон Тарнавський дав у руки українського читача один з найвизначніших драматичних творів середньовіччя. Прем'єра мораліте відбулась у Дітройті 4 березня 1961. Великою за-

слугою видавництва „На Горі” є поширення перекладу окремим виданням.

Т. С. Еліота „Вбивство у соборі” в перекладі Зенона Тарнавського — це чергове видання з перекладної спадщини покійного автора. Те саме заслужене видавництво Ігоря Костецького „На Горі”, яке присвячує багато уваги теж мистецькому оформленню видань, заслуговує найвищого признання від нашої суспільності за свою діяльність для української культури. Як довідуємось, видавництво присвятить свої далші видання іншим перекладам Зенона Тарнавського, а тим самим утримуватиме в історії нашої культури надбання невтомного її працівника — Зенона Тарнавського.

Відмічую цікавий вияв творчості нашої молоді — дві збірки поезій Ігоря Шанковського: „Квітнева Дянь” (ст. 116) і „Дисонанси” (ст. 94). У нас нема таких товариств чи гуртків, які серед інших народів розвивають культурну діяльність — товариств прихильників мистецтва, поезії, прози тощо. Тому автори-поети здані на добру волю видавців, що видають зрідка збірки поезій, але згори рахуються із втратою. Таких меценатів-добродіїв у нас небагато. Теж оцінки літературних творів у пресі і в журналах стали в нас рідкістю. І в цьому випадку поети більш покривджені, ніж прозаїки. Одним словом... але краще залишити цю тему у спокою. І наших знавців літератури!

Обидві збірки є достатнім дзеркалом творчої зрілості поета, його окресленого світогляду та широкого діяпазону ліричних пережи-

МИХАЙЛО ГРУШЕВСЬКИЙ

ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ

5-ТОМОВЕ ВИДАННЯ

Понад 2,000 сторінок друку в твердій оправі

Замовлення без завдатку (також на сплати) слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

2226 W. CHICAGO AVE., CHICAGO 22, Ill. — U.S.A.

вань. З поезій Ігоря Шанковського можемо відтворити глибину його „ві антерієр“, що в кожного поета є основою його творчости. Мистецьку тривалість твору пізнаємо не по його часовій популярності, а по глибині думки, яка повинна бути кожночасно абсолютним початком кожного творчого пориву й зусилля. Так є в Ігоря Шанковського. І коли існують два роди поезії — та, яку читаємо, і та, яку подивляємо, то творчість І. Ш. належить до тієї другої, вищої категорії.

Щоб дати читачам зразок поетичної візії автора, передруковуємо в цьому числі „Овиду“ дві його лірики.

Ігор Шанковський

ЧУЖИНА

Вершки готичних веж мене стрічали,
Барвисті фрески кидали до ніг,
З уклоном дивним взустріч простеляли
Цупкі долоні зморщених доріг.

За віщо ласка ця мені одному,
За віщо ця ввічливість кам'яна?
Чому мені числить в дорозі втому
Ритмічний стук дубового ціпка?

Я ж степ шумкий навчився пригортати,
Могил високих вгадувати зміст.
Я ж не хотів, щоб і мене вітати
Виходили готичні вежі міст...

І мчиться даль. Вклоняються глузливо
Мистецькі твори всяких поколінь,
А мій ціпок прорізьблює томливо
Призначенням простелену далінь...

МОЛИТВА

У храмі тиша пресвята,
лямпада кволо багровіє.
У ніг Христа похила тінь...
... речу: „Хвала Тобі, Месіє!“
... луна: „Амінь!“

А там престолу п'єдесталь,
кивот і Тайни Пресвяті...

І зорить чисту даль,
і ловить прохолоду
душі моєї тихий жаль...
Молитва.

Помер на свічах сивий дим,
дяком догашений —
і ялівець
до серця віднайшов мого дорогу,
остався я одним
коло порогу,
святих дошукуюсь слівце
на славу Божу.

І янголів звучить стодзвінний спів,
лазурних сурм тремтливі звуки злиті,
... і хтось дослухується слів
із стелі храму, що уся в блакиті...

АНТОЛОГІЯ ПЕРЕКЛАДІВ З ШЕВЧЕНКА
ЧУЖИМИ МОВАМИ
За редакцією Богдана Кравцева
Найновіше видання Видавництва Миколи Денисюка

ДОВГОГРАЙНІ ПЛАТІВКИ

- СЛУЖБА БОЖА на двох довгограйних НІ-
FІ платівках у виконанні хору церкви
св. Варвари у Відні, в ціні 12.00 дол. і
додаткова платівка з „Боже, вислухай
благання" і ін. за 1.00 дол. Всі три платів-
ки, в альбомі, мистецько-оформленому О.
Мошинською, разом із пересилкою 13.00
- УКРАЇНСЬКІ ВОСКРЕСНІ ПІСНІ і гагілки у
вик. хору церкви св. Варвари у Відні —
Альбом з двома платівками 10.00
- УКРАЇНСЬКІ КОЛЯДИ у вик. хору церкви
св. Варвари у Відні 4.95
- ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ДУНАЄМ — опера на 3
дії С. Артемовського (три платівки) 14.95
- ПІСНЯ ПРО РУШНИЧОК — (до слів А.
Малишка, муз. П. Майбороди) співає
Д. Гнатюк, та 11 інших пісень. Пісня про
рушничок полонила серця всіх українців
у цілому світі. (Число платівки PP10) 4.95
- 801 СВАТАННЯ НА ГОНЧАРІВЦІ
(Альбом з 3-ма платівками, 12" Ціна \$12.50
- 802 ДИТЯЧІ КАЗКИ (ч. 1)
У виконанні Ірини Лаврівської. 3.95
- 803 ДИТЯЧІ КАЗКИ (ч. 2)
У виконанні Ірини Лаврівської. 3.95
- 804 КОЛЯДИ — 14 різних коляд —
різні хори 4.95
- 805 УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ
У виконанні Хору Верьовки 3.95
- 806 МИРОСЛАВ СКАЛА-СТАРИЦЬКИЙ —
Miro Skala-Starycky — тенор
з оркестрою 4.95
- 807 СПІВАЄ КИЇВ — Ukrainian Songs of Kiev,
Concert of works by P. Mayboroda 4.95
- 807 СПІВАЄ ЛЬВІВ — Concert performed by
Capella „Trembita" in Lviv, Conductor —
P. Murawskyj 4.95
- 809 УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ З ГУЦУЛЬЩИНИ —
Ukrainian Hutzul Songs. 4.95
- 810 ПІСНІ З УКРАЇНИ 4.95
- 811 INTERNATIONAL MELODIES —
„AMOR" Orchestra. 4.95
- 812 ВЕЧІР НА СОЮЗІВЦІ —
з оркестрою „AMOR" Ukrainian Dance
Music 4.95
- 814 DANCE PARTY — „AMOR" Orchestra 4.95
- 815 УКРАЇНСЬКІ НАРОДНІ ТАНКИ — Anatole
Pietri Orchestra, — Buenos Aires 4.95
- 816 ВЕЧЕРНИЦІ, „Кобзар" з Симфонічною
Оркестрою, дириг. А. Рудницький, Філа 4.95
- 817 КОНЦЕРТ, Хор „КОБЗАР" із Симфонічною
Оркестрою 4.95
- 818 ШЕ НЕ ВМЕРЛА, Хор „КОБЗАР". 4.95
- 819 КОНЦЕРТ, Хор „ДУМКА", Нью-Йорк,
дир. Л. Крушельницький. 4.95
- 820 БОГ ПРЕДВІЧНИЙ — Українські коляди
та щедрівки у вик. Хору „Кобзар" під
кер. А. Рудницького 4.95
- 821, 822 і 823 УКРАЇНСЬКІ КОЛОМИЙКИ
(частина 1, 2, і 3). кожна по 4.95
- 824 УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ — у виконанні Хору
Верьовки (частина 2.) 4.95
- 825 ЗАСВИСТАЛИ КОЗАЧЕНЬКИ... Збірка
козацьких пісень. 4.95
- 827 МАРІЧКА — закарпатські співаночки 4.95
- 828 СТРИПСЬКИЙ ПАРК — пісні сьогодніш-
нього Львова 4.95
- 831, 832 і 833 ЖАРТІВЛИВІ ПІСНІ по 4.95
- 834 і 836 ПІСНІ УПА 4.95
- 835 НАЗАР СТОДОЛЯ — Опера. Слова
Тараса Шевченка. Музика К.
Данкевича 19.80
- 838 ЗНОВ... У ЛЬВОВІ 4.95
- 852 ЦЕРКОВНІ ПІСНІ — Церковний Хор
Маланюк та Хору св. Варвари, Відень,
диригент: А. Гнатишин 4.95
- 851 НАРОДНІ ПІСНІ — у виконанні Іри
св. Варвари, Відень. Дир. А. Гнатишин 4.95
- УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ В ЧЕСТЬ ПРЕЧИСТОЇ
ДІВИ МАРІЇ — Мішаний хор церкви св.
о. Миколая в Чикаго 4.95
- ДУМИ МОЇ і інші українські пісні у ви-
конанні київських ансамблів 4.95
- ЗБІРКА ПІСЕНЬ — виконують Ія і Лю-
бомир Мацюк з оркестрою 4.95
- УКРАЇНСЬКІ ПІСНІ у виконанні Україн-
ського Хору Думка в Дітройті під упра-
вою І. Атаманця 4.95
- ПІСНІ Й ТАНЦІ З УКРАЇНИ у виконанні
київських ансамблів видання МОНИТОР
ч. 1, 2 і 3 по 3.95
- УКРАЇНА — пісні у виконанні Українського
Хору Думка в Києві і київського ансам-
блю бандуристів 3.95
- ВЕСЕЛА ЗБІРКА у виконанні різних укра-
їнських хорових ансамблів 4.95
- ХОРОВІ ПІСНІ З УКРАЇНИ у виконанні
Капелі Бандуристів під управою Гр. Ки-
тастого й В. Божики наспівані в часі не-
давнього турне по Європі (видання ні-
мецького видавництва) 4.50
- Я ЦИГАНКА МОЛОДА і ін. 4.95
- ЯК ТЕБЕ НЕ ЛЮБИТИ і ін. пісні 4.95
- БЕРІЗКА і ін. пісні 4.95
- ТАНЦЮЙМО — танкова музика 4.95
- КИЇВСЬКИЙ ВАЛЬС і ін. пісні 4.95
- УКРАДЕНЕ ЩАСТЯ драма в 5 діях Івана
Франка (Альбом з 3-ма платівками) 12.50
- КОНЦЕРТ у виконанні Української Духової
Оркестри під управою І. Барабаша в Чі-
каго (альбом з 3-ма платівками) 4.50
- РИМІНСЬКІ МЕЛОДІЇ — вик. муж. квартет
„Розвага" з оркестрою М. Шиня. Альбом:
три платівки 10", 78 RPM. 4.75
- ТЕНОР І. ЗЕЙФЕРТ — при фортепіані ЛЮБА
СЛЮЗАР. Три оригінальні платівки в
мистецькому альбомі 4.75
- АЛЬБОМ ПІСЕНЬ Я. Б. Веселовського
у виконанні оркестри і хору Івана
Романова. Солісти: Антін Дербіш,
Олександр Тихнович (танцювальна
музика) 4.50
- ДІТИ СПІВАЮТЬ — дитячий хор Рідної
Школи УНО — Філія Ст. Катеринс, Онт. 4.95

Усі ці платівки продає

КНИГАРНЯ

при ВИДАВНИЦТВІ МИКОЛИ ДЕНИСЮКА

В ЧІКАГО

Платівки висулаємо негайно по замовленню.

Кошти пересилки оплачує Книгарня

Замовлення і гроші слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.

2226 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Ill., USA

Smith Corona Portable Typewriter

AUTHORIZED DEALER:

MYKOLA DENYSIUK

2226 WEST CHICAGO AVENUE, CHICAGO, ILLINOIS 60622 — USA

NEW

SCM SMITH-CORONA

STERLING
a full-featured
PORTABLE

rugged-dependable
stylish

Дуже практична в новому ефектовному оформленні STERLING

SCM SMITH-CORONA

Galaxie

NEW in Style...Speed...Spirit

Найновіший модель люксової машинки до писання GALAXIE

Маємо в продажу англійські, українські та в усіх інших мовах

МАШИНИ ДО ПИСАННЯ

найкращої американської продукції у великому виборі — по низьких, приступних цінах, на догідні сплати, без дорахування відсотків.

Приймаємо позамісцеві замовлення і висилаємо машинки до писання до всіх стейтів ЗДА та до інших країн.

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА
ВИДРУКУВАЛО
ВЖЕ ТРЕТІМ НАКЛАДОМ

ТВОРИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ЮВІЛЕЙНЕ ПОВНЕ ВИДАННЯ В 14 ТОМАХ

Т. I. Поезії до року 1843.	Т. X. Листи.
Т. II. Поезії 1843 - 1847 рр.	Т. XI. Т. Шевченко — маляр.
Т. III. Поезії 1847 - 1857 рр.	Т. XII. Т. Шевченко чужими мовами. Переклади Шевченка на інші мови.
Т. IV. Поезії 1857 - 1861 рр.	Т. XIII. Збірник статей про Т. Шевченка та його творчість.
Т. V. Назар Стодоля. — Різні твори.	Т. XIV. Показчик видань Шевченкових творів, першодруки й окремі видання та спис літератури про них.
Т. VI. Повісті: Художник. — Наймичка. — Варнак.	
Т. VII. Повісті: Княгиня. — Музика. — Нещасний. — Капітанша.	
Т. VIII. Повісті: Близнята. — Мандрівка.	
Т. IX. Журнал.	

Видавництво видрукувало вже всі 14 томів.

Перший наклад деяких томів цього видання Творів Тараса Шевченка видав Український Науковий Інститут у Варшаві під редакцією Павла Зайцева

Другий і третій наклад цього видання (з деякими ще ніде не друкованими новими томами) видає Видавництво Миколи Денисюка з нагоди ювілейних святкувань (1961 і 1964 рр.).

14-томове видання творів Тараса Шевченка видавництва Миколи Денисюка друковане на доброму папері, в люксовій оправі, в імітації шкіри, з позолоченням, у мистецькому оформленні Едварда Козака.

Ціна за всіх 14 томів цього монументального видання лише

- 75.00 дол. на сплати до 3-ох місяців або з 4% знижкою, себто
- 72.00 дол. за готівку при замовленні.

Видавництво висилає всі 14 томів негайно по одержанні замовлення.
Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING COMPANY

— 2226 WEST CHICAGO AVENUE — CHICAGO, ILL., 60622 — USA